

การเรียนรู้

ลักษณะการจัดการ

: การจัดการข้ามวัฒนธรรม

Management Styles Learning
: Cross-Cultural Management

- ความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก
- วัฒนธรรมองค์กร
- ทฤษฎี แนวคิด วัฒนธรรมการจัดการ
- การเรียนรู้วัฒนธรรมการจัดการข้ามชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ชร ฐปะวิเชตร

การเรียนรู้ลักษณะการจัดการ:
การจัดการข้ามวัฒนธรรม
Management Styles Learning:
Cross-Cultural Management

สศ.ดร. เพ็ชร ฐปะวิเชตร

Assoc Prof Dr Phetcharee Rupavijetra

MANAGEMENT STYLES LEARNING: CROSS-CULTURAL MANAGEMENT

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

บทนำ (Introduction)

ประเด็นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ของมนุษย์บนโลกนี้ ที่จริงแล้วเป็นเรื่องปกติทั่วไปและเกิดขึ้นมานานแล้ว เพราะจากการศึกษาวิวัฒนาการความเป็นมนุษย์ก็พบว่า มนุษย์เราได้อาศัยอยู่บนโลกใบนี้ในรูปแบบของกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่ล้วนมีความแตกต่างกัน (หรือเรียกว่ามีความหลากหลายในเผ่าพันธุ์มนุษย์) โดยมีเกณฑ์การแบ่งความแตกต่างระหว่างมนุษย์ คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร (ภาษาพูด, ภาษาเขียน) เชื้อชาติ ภูมิหลังหรือประวัติความเป็นมาด้านชนเผ่า ถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย (การนุ่งห่ม) การให้คุณค่า ค่านิยม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่ยึดถือ ตลอดจนองค์การทางสังคมที่สังกัด

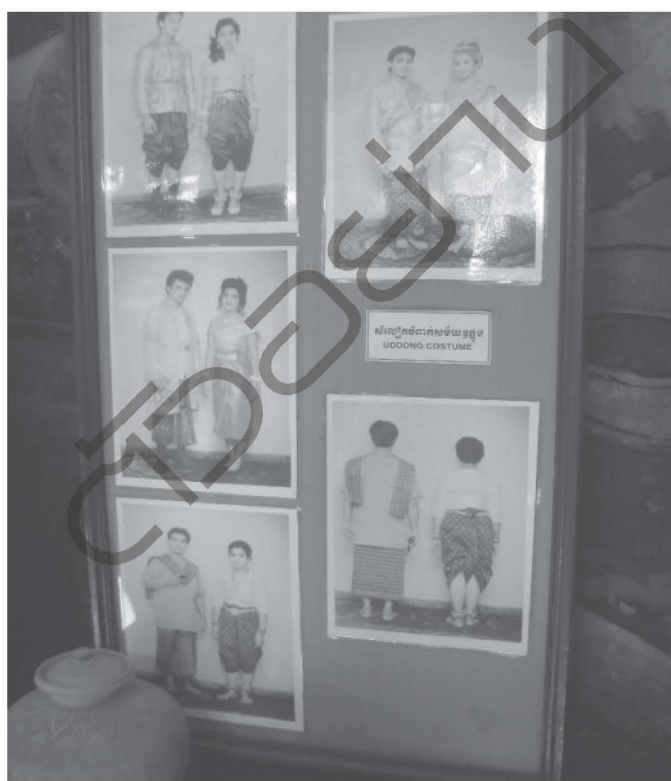
ในการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์นี้ มนุษย์ในแต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าก็มีพัฒนาการในการรวบรวมให้เป็นประเทศ โดยมีอาณาเขตที่ชัดเจน พร้อมมีการหล่อหลอมและสร้างวัฒนธรรมประจำเผ่าหรือกลุ่มหรือประเทศของตนขึ้นมาเองจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ในขณะเดียวกันก็มีมนุษย์บางกลุ่ม บางเผ่าที่อาจมีการรวบรวม เรียนรู้ ซึมซับและรับเอาวัฒนธรรมของเผ่าอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง หรือเพราะได้มีการไปมาหาสู่หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย¹ จากการได้เห็นคุณค่า เกิดความชื่นชม จึงมีการรับเข้ามาใช้ หรือปรับผสมผสานกับวัฒนธรรมของตน หรือประยุกต์และพัฒนาจนนำไปสู่การสร้างเป็นวัฒนธรรมประจำชาติของตนขึ้นมาในที่สุด

¹ (ทั้งทางดี คือ การเป็นเพื่อนบ้าน ไปมาหาสู่แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการค้าขาย ในขณะเดียวกันก็อาจมีปฏิสัมพันธ์ในทางร้าย คือ การเข้าไปรุกรานเพื่อครอบครองดินแดน)

ดังประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยในสมัยโบราณที่ได้มีการเรียนรู้ ชีบเอาวัฒนธรรมของชนเผ่าที่มีอารยธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิที่อาศัยอยู่ก่อนแล้ว เช่น วัฒนธรรมของขอมโบราณ, อาณาจักรกัมพูชา, วัฒนธรรมของอินเดียและวัฒนธรรมของจีน และได้ผสมผสานพร้อมสร้างเป็นวัฒนธรรมไทยขึ้นมา จนเป็นเอกลักษณ์ดังปรากฏทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมหลายๆ ประการในดินแดนที่มนุษย์อาศัยอยู่ใกล้เคียงกันก็ยังคง มีความคล้ายคลึงกัน

ตัวอย่าง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยยุคโบราณยังมีความละม้าย คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวกัมพูชา²

ภาพที่ 1 : แสดงการแต่งกายของประเทศกัมพูชา ที่จัดแสดง ภายในเขตพิพิธภัณฑ์ สำนักพระราชวัง กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา³

² สามารถศึกษาภาพวิวัฒนาการการแต่งกายของประเทศกัมพูชาได้ในเขตพระราชวังที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

³ ผู้เขียนถ่ายภาพ เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2553 ระหว่างการเข้าร่วมการสัมมนานานาชาติด้านการพัฒนาทักษะ จัดโดยบัณฑิต วิทยาลัย GSID มหาวิทยาลัย Nagoya ประเทศญี่ปุ่น สนับสนุนการเดินทาง

เรื่องการแบ่งเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลกนี้ ในศาสตร์ด้านมานุษยวิทยา (Anthropology) ได้แบ่งเชื้อชาติของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ออกเป็น 3 เผ่าพันธุ์ใหญ่ๆ คือ

1. พวกมองโกลอยด์ (Mongoloid)

พวกมองโกลอยด์ ได้แก่ ชนชาติไทย, จีน, มองโกล, เวียดนาม, เอสกิโม เป็นต้น ลักษณะของพวกมองโกลอยด์นี้จะมีขนาดรูปร่างสันทนต์ปานกลาง ผิวสีเนื้อขาวเหลืองจนถึงดำคล้ำ นัยน์ตาดำ ผมดำ เส้นผมเหยียดตรง ใบหน้าอ้อม แต่ดั้งหักหรือไม่โค้งมาก มีรูปดวงตายาวรี และคิ้วระกลม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย

จากการบันทึกทางประวัติศาสตร์พบว่า พวกมองโกลอยด์มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมมานับพันๆ ปี โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านจิตใจและปรัชญาต่างๆ ในการดำรงชีวิต เช่น วัฒนธรรมในการนับถือศาสนาพุทธที่ยึดมั่นในการทำความดี การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การเคารพธรรมชาติ การมีคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ ดังปรากฏในคำสอนของลัทธิขงจื้อของจีน หรือลัทธิเซน ลัทธิชินโตของญี่ปุ่น เป็นต้น

2. พวกคอเคซอยด์ (Caucasoid)

มนุษย์พวกคอเคซอยด์ คือ มนุษย์ที่มีผิวสีขาว โดยมีสายตระกูลอาศัยอยู่ในทวีปยุโรปทั้งหมด พวกคอเคซอยด์นี้ยังถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อยๆ ด้วยกัน คือ

2.1) พวกนอร์ดิก มนุษย์กลุ่มนี้จะตั้งรกรากอยู่ทางตอนเหนือของทวีปยุโรป โดยลักษณะทางกายภาพของพวกนอร์ดิกจะมีผมสีทอง ตาสีฟ้า ผิวขาว รูปร่างสูงใหญ่

2.2) พวกแอลไพน์ พวกแอลไพน์จะอาศัยอยู่ทางตอนกลางของทวีปยุโรป โดยมีลักษณะสีผมและตาเป็นสีน้ำตาล ผิวคล้ำ รูปร่างอ้วนเตี้ยและมีขนดก

2.3) พวกเมดิเตอร์เรเนียน พวกนี้จะอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของทวีปยุโรป โดยมีลักษณะของจมูกที่โด่งแหลม ผิวคล้ำ ผมสีน้ำตาลแก่ พวกคอเคซอยด์แบบเมดิเตอร์เรเนียนจะมีบทบาททางวัฒนธรรมในยุคแรกๆ ของโลก มนุษย์กลุ่มนี้จะอาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำไนล์ (ดินแดนอียิปต์) ลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรทีส และรอบๆ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

3. พวกนิกรอยด์ (Negroid)

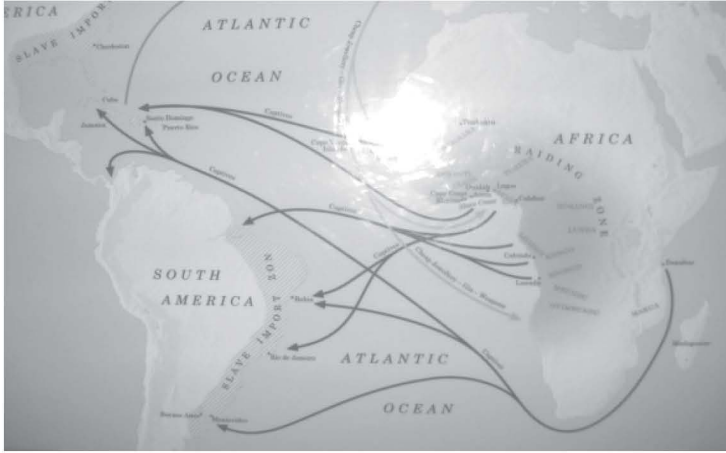
พวกนิกรอยด์เป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในทวีปแอฟริกา และอาศัยอยู่บนเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก พวกนี้มีผิวสีดำน้าเข้ม ดวงตาดำโตและโปน ผมหยิกขอดัดหนักริมศีรษะริมฝีปากหนา จมูกไม่โด่งแต่จะมีลักษณะบาน⁴

ถึงแม้ว่ามนุษย์ทั้ง 3 เผ่าพันธุ์นี้ จะมีความแตกต่างกันดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว แต่ในอดีตมนุษย์ทั้งสามเผ่าพันธุ์นี้ต่างก็มีการติดต่อสื่อสารหรือไปมาหาสู่ ทั้งในรูปแบบที่ดี คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษา การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า และการทำงานร่วมกัน รวมทั้งมีการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม มนุษย์ทั้งสามเผ่าพันธุ์นี้ก็มีการติดต่อกันในรูปแบบที่เป็นทางลบ คือ การเข้าไปรุกรานแย่งชิงดินแดน, การล่าอาณานิคม และการค้าทาส (Slave Trade) เช่น การที่มนุษย์เผ่าคอเคซอยด์จากทวีปยุโรปได้เข้ารุกรานดินแดนของมนุษย์เผ่ามองโกลอยด์ (แถบเอเชีย เช่น อินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เมียนมาร์ (พม่า), ลาว, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์ เป็นต้น) เพื่อให้เป็นดินแดนในอาณานิคม (a colony) และมีการนำมนุษย์เผ่านิกรอยด์จากทวีปแอฟริกามาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือภาคเกษตรกรรม ในรูปของการค้าทาส โดยนำมาทาสขังและรอเวลาเพื่อบรรทุกลงเรือไปยังทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้⁵

⁴ หรือที่คนไทยเราเคยเรียกว่า 'พวกนิโกร' (แต่ปัจจุบันเราไม่สามารถใช้คำนี้ได้ เพราะเป็นคำที่กล่าวในลักษณะการดูถูก หรือไม่ให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์)

⁵ ซึ่งการค้าทาสได้เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ของทวีปแอฟริกา โดยเฉพาะบริเวณแอฟริกาตะวันตก เช่น ประเทศกานา สร้างความร้ายวให้กับประเทศในยุโรป

ภาพที่ 2 : แสดงเส้นทางการค้าทาส ที่ปรากฏใน Elmina Castle
แห่งที่สองของเมือง Cape Coast ประเทศกานา (Ghana)⁶

การมีปฏิสัมพันธ์ทั้งสองรูปแบบของการติดต่อสื่อสารนี้ ได้ก่อให้เกิดความผสมผสานเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แต่คำว่า 'ความหลากหลายทางวัฒนธรรม' เพิ่งได้รับการกล่าวขานกันอย่างกว้างขวาง เมื่อไม่นานมานี้ เพราะสังคมโลกปัจจุบันถูกเรียกขานให้เป็นสังคมโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ สังคมที่ไร้พรมแดน เกิดขึ้นมาด้วยความเจริญของนวัตกรรม เทคโนโลยี ความรู้ใหม่ๆ การสื่อสารที่ถูกพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง รวมทั้งอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)

ซึ่งสามารถกล่าวได้อย่างชัดเจน เพราะระบบสื่อสารและคอมพิวเตอร์นี้เอง ทำให้มนุษย์เราสามารถติดต่อเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันและกัน หรือสนทนาติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว สะดวกและยังมีราคาถูก เช่น ในขณะที่เรากำลังนั่งทำงานอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ ที่มีการเชื่อมต่อระบบสายโทรศัพท์หรือเคเบิลใยแก้ว เราก็สามารถมองผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่อยู่ห่างออกไปไม่ว่าระยะทางจะใกล้หรือไกลถึงต่างประเทศ ล้วนสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว หรือแม้ว่าบุคคลที่เราประสงค์จะติดต่อสื่อสารด้วยนั้นจะอยู่ในอีกซีกโลก เราก็สามารถทำได้ทั้งสิ้น หรือเพื่อการสืบค้นหาข้อมูลบางอย่างที่อยากทราบ อยากค้นคว้าแทนการไปค้นหาในห้องสมุด ซึ่งอาจจะไม่มี ด้วยการเชื่อมโยงเข้าหากันด้วยระบบสื่อสารอันทันสมัยนี้ ทำให้สังคมของมนุษย์เรา

⁶ ผู้เขียนถ่ายภาพ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2553 ขณะมีโอกาสดำเนินทางไปร่วมการประชุมวิจัยในโครงการวิจัย Africa — Asia Dialogue II ระหว่างวันที่ 17-23 มกราคม พ.ศ. 2553

ทั้งโลกเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน จนมีคำกล่าวว่า **‘เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นยังอีกซีกโลกหนึ่ง อีกซีกโลกหนึ่งก็รับรู้ รับทราบได้เหมือนกันและทันทีทันใด’**

ท่ามกลางกระแสของสังคมโลกแบบโลกาภิวัตน์ หรือความเป็นโลกใบเดียวที่ไร้พรมแดนเช่นนี้ ทำให้การดำรงชีวิตในโลกมนุษย์ของเราในแต่ละถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หรือ ก่อให้เกิดการ **เลือนไหลของวัฒนธรรม** ไปมาหาสู่กันได้ง่ายดาย (Cultural Assimilation) โดยเฉพาะการเลือนไหลของวัฒนธรรมที่มีความแข็งแกร่งกว่า มักมีแรงหรือมีอิทธิพลครอบงำหรือเหนือกว่าวัฒนธรรมที่อ่อนกว่า เพราะบุคคลในประเทศนั้นเปิดรับอย่างเต็มใจ เช่น วัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่องการทำธุรกิจ เรื่องการลงทุนแบบเสรี แบบแข่งขันด้วยปรัชญาทุนนิยม ได้มีอิทธิพลและครอบงำประเทศต่างๆ ในโลกนี้ หรือวัฒนธรรมประจำชาติด้านการแต่งกาย การทำทรงผม รูปทรง หน้าตา จากการเผยแพร่ผ่านนักร้อง นักแสดง และสื่อภาพยนตร์ของประเทศเกาหลีใต้ที่กำลังมีอิทธิพลต่อคนไทยในขณะนี้

รวมไปถึงการบังคับด้วยกำลัง การทำลายล้างเผ่าพันธุ์กันที่เกิดขึ้นในบางแถบของโลก ที่ถึงแม้ว่าจะได้เกิดขึ้นมานานแล้วแต่ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด เช่น เหตุการณ์ในทวีปเอเชียที่ประเทศกัมพูชา เคยมีการฆ่าคนเขมรเป็นจำนวนมหาศาลจากฝ่ายเขมรแดง หรือที่ทวีปยุโรป เช่น ในประเทศเยอรมนี โดยการนำของฮิตเลอร์ ที่ทำลายล้างเผ่าพันธุ์ยิวในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1939-1945 และเมื่อปี พ.ศ. 2537 ได้เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขึ้นในประเทศรวันดา (Rwanda Genocide) บริเวณทวีปแอฟริกา หรือปี พ.ศ. 2546 การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เมืองดาร์ฟัวร์ (Darfur Genocide) ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกของประเทศซูดาน

ในสังคมมนุษย์ยุคอดีตนั้น การปฏิสัมพันธ์กับคนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่าง มักเป็นเรื่องต้องห้าม หรือไม่นิยมกระทำกัน เช่น การแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ เช่น เมื่อสามสิบกว่าปีก่อน คนไทยแต่งงานกับชาวตะวันตก มีลูกหลานก็มักโดนล้อเลียน เรียกในทางลบ เช่น “หม่อมกะปิ” หรือ “ข้าวนอกนา” แต่ในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบัน สังคมไทยกลับชื่นชมชื่นชอบคนที่เป็นลูกครึ่งระหว่างไทยกับชาวตะวันตก เพราะหน้าตาหล่อ สวย และมีอาชีพเป็นนักแสดง ดารา นักร้อง มีรายได้สูงและโด่งดัง หรือตัวอย่างในสังคมของประเทศอินเดีย

ตั้งแต่ในอดีตที่เป็นลักษณะของสังคมแบบชนชั้นค่อนข้างมาก จะไม่มีการแต่งงานหรือปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนละชนชั้น แต่ละชนชั้นต่างจะรักษาดำรงชนชั้นของตนไว้ แต่ปัจจุบันบางแห่งได้ลดการปฏิบัติแบบนี้ลง

ดังนั้น เพื่อการคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันถือเป็นสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และความเป็นมนุษย์ในโลกนี้ (Human Dignity) องค์การระหว่างประเทศ เช่น UNESCO ได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลาย เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 เรียกว่า “UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity”⁷ ได้นำไปสู่การประกาศปฏิญญาว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีข้อเสนอให้ทุกประเทศได้มีการยอมรับและดำเนินการใน 2 สิ่ง คือ ขอให้มีการประกันการเคารพในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมด้วยการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคมภายใต้กรอบแห่งประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศแห่งความสร้างสรรค์ และทำให้วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสังคมนั้นๆ จากข้อนี้ได้ขยายผลให้ทุกชาติทั่วโลกได้คำนึงถึงปัจจัยด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาประเทศด้วย

การให้ความคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดคำศัพท์ว่า ‘ความแวดไวทางวัฒนธรรม’ (Cultural Sensitivity) หรือ ‘ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม’ คือ การที่ต้องตระหนักและเข้าใจว่าคนอื่น ๆ มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเรา ดังที่ Crystal Vogt ได้กล่าวถึง เรื่องทักษะการมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมว่าเป็นทักษะที่สำคัญ ทำให้เข้าใจผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน เราจะได้กระทำหรือวางตนได้เหมาะสม ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นประโยชน์สำหรับคนทำงานในองค์กรมาก หากมีความเข้าใจจะแสดงออกถึงความนับถือและสุภาพต่อคนที่ทำงานด้วย ซึ่งสมาชิกแต่ละคนขององค์กรย่อมเป็นคนที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรมไม่มากนักน้อย หากไม่มีทักษะนี้ อาจก่อให้เกิดความบาดหมาง เข้าใจผิด ขัดแย้ง เพราะอาจไม่ระมัดระวังคำพูด หรือเป็นการกระทำที่คนอื่นก็วัฒนธรรมเขาไม่ทำกัน⁸

⁷ สืบค้นจากเว็บไซต์ของ Unesco.com และ Savitri Suwansathit. (2005). Humanistic, Social and Economic Argument. A paper presented on the seminar titled 'Thais and Cultural Diversity'. 11 Nov. 2005 at Chiang Mai University Hall, hosted by Chiang Mai Cultural Council.

⁸ สืบค้นจากเว็บไซต์ : <https://smallbusiness.chron.com/cultural-sensitivity-skills-workplace-20375.html>
Cultural Sensitivity Skills in the Workplace.

ผลกระทบจากสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์

จากการวิเคราะห์ผลกระทบของสังคมโลกาภิวัตน์⁹ สามารถแยกเป็นผลกระทบด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมืองของประชาคมโลก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ผลกระทบด้านสังคม** สังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคม คือ

1.1) การครอบงำวัฒนธรรม

เนื่องจากระบบการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ผ่านสื่อที่ใช้ช่องทางจากโทรทัศน์ดาวเทียมหรือระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการครอบงำโลกในทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรม และอำนาจของเศรษฐกิจจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศอื่นๆ อย่างรุนแรงและรวดเร็ว ก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมโลกใหม่ (Neo - Westernization) โดยมีการครอบงำทางด้านความคิด (Way of Thinking), การมองโลก (Global Interpretation), การแต่งกาย (Grooming), ลัทธิการบริโภคนิยม (Consumerism) แพร่หลายเข้าครอบคลุมอยู่เหนือวัฒนธรรมชาติของประชาคมทั่วโลก ผลที่ตามมาคือ เกิดระบบผูกขาดที่ไร้พรมแดน ซึ่งเราจะเห็นได้ชัดเจนในการผูกขาดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ลัทธิการบริโภคนิยมที่แพร่ไปทั่วโลกในขณะนี้ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศที่เพิ่งเปิดประเทศใหม่ๆ เช่น จีน, เวียดนาม

1.2) หมู่บ้านโลก

ความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมทำให้สังคมโลกมีลักษณะที่เรียกว่า มีความไร้พรมแดน หรือโลกทั้งโลกเป็นเสมือนหมู่บ้านเดียวกัน (Global Village) นั่นคือ สมาชิกของหมู่บ้านคนใด บ้านใดทำอะไรก็สามารถรับรู้ได้ทั่วกันทั่วโลก และเมื่อมาอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันแล้ว สิ่งใดที่มากกระทบประเทศหนึ่งก็ย่อมกระทบไปถึงประเทศอื่นๆ ไปด้วยอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ หรือกล่าวได้ว่ามีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก คนทั่วโลกก็สามารถรับรู้ได้อย่างฉับพลัน ทั้งข่าวสาร ข้อมูลที่ดีและไม่ดีนั่นเอง

⁹ สืบค้นจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี : https://www2.udru.ac.th/~global/global_level_2_02.htm

1.3) การแสวงหาผลกำไรแบบใหม่

ด้วยการสื่อสารที่รวดเร็วผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกิดสภาวะการณ์โลกไร้พรมแดนของเงินตรา (Capital) ซึ่งสามารถไหลไปมาหรือกระจุกตัวได้ในทุกหนทุกแห่งของโลกนี้ ทุกครั้งที่เกิดการไหลเข้าของทุนมหาศาลจากทั่วโลกไปกระจุกตัวอยู่ที่ประเทศใดประเทศหนึ่ง จะก่อให้เกิดการพองตัวของทุนอย่างรวดเร็ว เกิดผลกำไรอันมหาศาลกับเจ้าของทุนที่มาจากภายนอก นับเป็นการทำให้เกิดการแสวงหากำไรแบบใหม่ขึ้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินการของตลาดหุ้นในประเทศและต่างประเทศ

1.4) สังคมความรู้ยุคข่าวสารข้อมูล

มีการกล่าวและยอมรับกันว่า ยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งข่าวสารข้อมูล โดยมีเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญของการครอบครองข่าวสารหรือข้อมูล ดังนั้นประเทศที่เจริญแล้วจึงได้มีการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วมากมาย ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ได้แก่

1) การพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะพบว่า มีเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ แทบทุก 18 เดือน ซึ่งส่งผลให้คอมพิวเตอร์ในระยะหลังๆ มีความเร็วสูง ราคาถูกลง มีขนาดเล็กลงหรือมีสมรรถนะที่ดีกว่าเดิม คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทหรือส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของทุกคน เพื่อใช้งานหรือเพื่อความบันเทิง ทั้งที่ทำงานที่บ้านหรือที่โรงเรียน

2) การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการคมนาคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มนุษย์เราสามารถติดต่อถึงกันได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก ก่อให้เกิดการพัฒนาการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ สามารถใช้สื่อสารผ่านคลื่นไมโครเวฟผ่านดาวเทียมสื่อสาร เกิดมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ และติดต่อสื่อสารผ่านอีเมลด้วยคอมพิวเตอร์ เดิมเราสามารถส่งข้อความด้วยเครื่องแฟกซ์ผ่านสายโทรศัพท์ หรือใช้บริการของระบบไปรษณีย์ แต่เทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัยในปัจจุบัน ทำให้เราสามารถใช้บริการอื่นๆ ที่สะดวกและราคาถูกลง

3) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เราสามารถถ่ายทอดข่าวสารความรู้ ผ่านระบบอีเมล อินเทอร์เน็ต และ World Wide Web (www.) ข่าวสารความรู้ข้อมูล จึงเข้าถึงประชาชนได้อย่างง่ายดายและเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกระจายความรู้ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้และเรียนรู้มากขึ้น สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้

แต่อย่างไรก็ตาม นับเป็นเรื่องสัจธรรม ‘สิ่งใดที่มีประโยชน์ก็มักมีโทษซ่อนตัวอยู่’ นั่นคือ เมื่อสังคมมนุษย์ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังกล่าวนมา ข้างต้นแล้ว ในเวลาเดียวกันก็เกิดโทษและอันตรายจากการใช้ระบบการสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และราคาถูกเหล่านี้ด้วย ดังที่เรามักได้รับทราบข่าวที่ปรากฏในสังคมมากมายทุกวัน ว่ามีกลุ่มมิจฉาชีพในระดับประเทศและระดับโลกที่ทำงานเป็นเครือข่าย ได้ทำการล่อลวง เด็ก ทั้งผู้ใหญ่ หญิง ชาย ไปทำมิดีมิร้ายหรือคุกคามทางเพศ หรือหลอกลวงเพื่อประสงค์ต่อ ทรัพย์สินเงินทองจากการสื่อสารด้วยระบบอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์อยู่เสมอ

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สภาพของเศรษฐกิจโลกจะมีผลกระทบที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1) การปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบเสรีประชาธิปไตย

ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการล่มสลายของระบบคอมมิวนิสต์ในช่วง ค.ศ. 1990 และ อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ระบบทุนนิยมโลกแผ่ขยายออกไปครอบคลุมเกือบทุก ส่วนของโลก เกิดการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ (International Business) การ เพิ่มขึ้นของทุนระหว่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจของภูมิภาคเกิดการเชื่อมโยงและพึ่งพา กันและกันมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ พากันปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้มีลักษณะเสรี เพื่อเตรียมพร้อมต่อการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่ทวีความรุนแรงขึ้น

รวมไปถึงประเทศที่มีการปกครองแบบสังคมนิยมที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน และควบคุมที่ส่วนกลางก็ได้หันมาปฏิรูปเช่นกัน โดยเปิดประเทศให้นักธุรกิจต่างชาติเข้ามา ลงทุน พร้อมนำกลไกตลาดมาประยุกต์ใช้ เช่น ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ประเทศเวียดนาม ส่วนประเทศที่ใช้ระบบทุนนิยมอยู่แล้วก็มีการปฏิรูปเศรษฐกิจทั้งในด้านการค้าและการเงิน

โดยได้มีการลดข้อจำกัดต่างๆ อันเป็นอุปสรรคด้านการค้า เพื่อให้มีการค้าแบบเสรีมากยิ่งขึ้น พร้อมด้วยการผลักดันขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เพื่อสร้างโอกาสในการระดมทุน การเคลื่อนย้ายทุน อันส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตและการประกอบการลดลง เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลกำไร

2.2) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ

เนื่องจากการแข่งขันทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้หลายประเทศ ไม่มั่นใจว่าตนจะมีศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันในระบบการค้าเสรีได้ ดังนั้นบางประเทศจึงเริ่มใช้มาตรการปกป้องทางการค้า หลายประเทศพยายามหาแนวร่วมทางเศรษฐกิจขยายขอบเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคขึ้น เช่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) ได้กระชับความร่วมมือจัดตั้งเป็นตลาดเดียว ในปี ค.ศ. 1999 ส่วนสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ได้ร่วมมือทางเศรษฐกิจจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ในขณะที่กลุ่มประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มประชาคมอาเซียนก็ได้ร่วมมือกันจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) อีกทั้งยังมีการร่วมมือในย่านเอเชียแปซิฟิก (APEC) และพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่มีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นธงนำความสัมพันธ์ของสมาชิก 10 ประเทศ

อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเหล่านี้ อาจนำไปสู่ความตึงเครียดทางการค้าหรือสงครามการค้าได้เช่นกัน ถ้าหากผลประโยชน์มีการขัดแย้งจนไม่สามารถประนีประนอมได้ หรือเศรษฐกิจการส่งออก การนำเข้าของบางประเทศที่มีต้นทุนสูงกว่า อาจเสียเปรียบด้านการค้าได้ นอกเหนือจากการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคแล้ว บางประเทศยังพยายามร่วมมือในระดับเล็กๆ ระหว่างบนพื้นที่ของประเทศในลักษณะอนุภูมิภาค เช่น ความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ระหว่างอินโดนีเซีย, มาเลเซีย และไทย (Indonesia Malaysia Thailand Growth Triangle : IMTGT) และความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (Quadrangle Cooperative) ระหว่างไทย, ลาว, พม่า และจีนตอนใต้ โดยแต่ละประเทศจะอาศัยความได้เปรียบของกันและกัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจระดับโลกกำลังนำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีอยู่ 3 ขั้วใหญ่ๆ คือ ยุโรป, เอเชีย และอเมริกา ด้วยระบบเศรษฐกิจโลก 3 เสา ดังกล่าวนี้อาจกำลังก่อตัว ซึ่งจะมีทั้งการแข่งขันและความร่วมมือ ดังจะเห็นได้จากการร่วมมือระหว่างประเทศในทวีปเอเชีย และประเทศแถบยุโรปที่เรียกว่า ความร่วมมือเอเชีย ยุโรป 'อาเซม' (Asia Europe Meeting : ASEM)

2.3) เกิดระบบเสรีด้านการเงินและการค้า

เนื่องจากประเทศต่างๆ ในโลกได้จัดการด้านเศรษฐกิจในประเทศของตนให้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีที่สินค้าและเงินตราสกุลต่างๆ สามารถไหลเวียนไปทั่วโลกได้ โดยความเป็นสากลของทุนและเงินตรา ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ทำให้ทุนกลายเป็นปัจจัยการผลิตที่สามารถเคลื่อนย้ายถ่ายเทไปมาได้อย่างเสรี การเคลื่อนย้ายของทุนในระดับโลกจากจุดที่ให้ผลตอบแทนต่ำ เพื่อไปยังจุดที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า จะก่อให้เกิดการเก็งกำไรขึ้นทั่วไปในระบบตลาดที่ยังไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งผู้ที่ควบคุมทุนได้จะอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบโดยสิ้นเชิง

เมื่อระบบเศรษฐกิจถูกรวมเข้าด้วยกันเช่นนี้ ทุนจะสามารถไหลเวียนไปยังที่ต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้กระจายต้นทุนออกไปสู่ภายนอกได้มากที่สุด ผลที่ตามมา คือ การโอนย้ายภาระต้นทุนจากนักลงทุนระหว่างประเทศไปยังท้องถิ่น ในภาวะเช่นนี้วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นกับประเทศที่นำทุนเข้าจากต่างประเทศได้ในระยะเวลาไม่นานนัก ดังปรากฏการณ์ของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ที่เรียกว่า 'วิกฤตต้มยำกุ้ง' เริ่มจากประเทศไทยก่อนในกลางปี พ.ศ. 2539 และลุกลามไปทั่วทวีปเอเชีย ในช่วงปี พ.ศ. 2540

2.4) ระบบการผลิตแบบอัตโนมัติ

จากการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตสินค้า โดยการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม คอมพิวเตอร์ ระบบสารสนเทศเข้ามาควบคุมการผลิต ที่มีลักษณะการใช้งานเฉพาะ ซึ่งใช้ระยะเวลาการผลิตที่สั้นกว่า การสิ้นเปลืองน้อยกว่าเข้ามาแทนที่ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ในส่วนของชิ้นส่วนรถยนต์ อาจได้รับการผลิตอยู่ในหลายๆ ประเทศ แล้วนำมาประกอบเป็นรถยนต์ในประเทศที่ไม่ได้ผลิตชิ้นส่วน แล้วทำการส่งไปขายทั่วโลก ซึ่งลักษณะการประกอบประกอบอย่างนี้เป็นลักษณะของการเกิดบริษัทข้ามชาติหรือบรรษัทข้ามชาติ

(Multinational Company บางทีอาจเรียกว่า Multinational Corporation) ที่เป็นแบบฉบับธุรกิจโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลทำให้ธุรกิจการบริการด้านหลักทรัพย์ การธนาคาร การประกันภัยต้องปรับตัว เพื่อรองรับธุรกิจแบบสังคมโลกาภิวัตน์ แม้แต่การผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน ก็จะต้องมีการเปลี่ยนระบบการผลิตมาเป็นการผลิตอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคหรือลูกค้าที่หลากหลาย

โดยเฉพาะแนวคิดในเรื่อง **อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industrial)** ก็คืออุตสาหกรรมที่มีกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญที่เกิดจากการผสมผสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปด้วย¹⁰ ซึ่งแนวคิดนี้เกิดมาจากแนวคิดเรื่อง 'สังคมฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์' (Creative Economy Society) ที่สังคมของแต่ละประเทศจะมีศักยภาพในการแข่งขันได้ต้องเป็นสังคมที่มีฐานเศรษฐกิจแบบการผลิตสินค้าและบริการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีให้มากขึ้น การทำการผลิตแบบเดิมที่เน้นหนักใช้แรงงานมนุษย์ทำต้องลดลง

ด้านระบบการเงินก็ต้องปรับการให้บริการเช่นเดียวกัน หรือพยายามทำให้การบริการเป็นแบบเดียวกัน กระแสเงินตราต่างๆ และธุรกรรมทางการเงินผ่านเข้าออกธนาคารตลอดเวลาในช่วงสี่ขวบปีที่ผ่านมา โดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอัตราความเร็วเช่นนี้ คือความสามารถที่จะก้าวล้ำหน้า ทำให้มีผลต่อการกระจายอำนาจและผลกำไรอย่างมากมาย กระแสการแข่งขันด้านการค้าและการแสวงหาตลาดได้ดำเนินการอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสภาพการทำธุรกรรมข้ามชาติอย่างแท้จริง

2.5) องค์การและบริษัทส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร¹¹

จากสภาพของสังคมโลกาภิวัตน์ที่นับได้ว่าเป็นยุคที่วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิธีการจัดการสมัยใหม่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมมนุษย์ดำเนินกิจการต่างๆ ได้รวดเร็ว โดยเชื่อมั่นว่า พลังแห่งความสำเร็จอยู่ที่มนุษย์ ฉะนั้นเรื่องทุนมนุษย์ (Human Capital) จึงมีความสำคัญที่สุด ถ้าเราไม่สามารถสร้างมนุษย์ให้มีศักยภาพและเข้มแข็ง

¹⁰ ศึกษาเพิ่มเติมได้ในเรื่อง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) อันเป็นแนวคิดของ John Hawkins (ในหนังสือชื่อ The Creative Economy: How People Make Money From Ideas ซึ่งมีการแปลเป็นภาษาไทยแล้วโดยศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ TCDC) ก็คือ "การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์"

¹¹ วิทยา ชินบุตร. 2553. โลกาภิวัตน์: ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเสมือนหมู่บ้านเดียวกัน. เอกสารประกอบการสอนกระบวนวิชา PS120 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ก็ไม่มีทางที่จะดำรงอยู่ในกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุข นี่เป็นเหตุผลทำให้องค์กร บริษัทต่างๆ พยายามรักษาบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่มีศักยภาพไว้ในองค์กร และต้องการให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรหรือบริษัทด้วย รวมทั้งรักษาผลประโยชน์จากการทำงานให้องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นประเด็นเรื่องวัฒนธรรมองค์กรจึงได้รับการพิจารณานำมาปรับใช้อย่างกว้างขวางในองค์กรขณะนี้

3. ผลกระทบด้านการเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลกระทบต่อสังคมโลกอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดังนี้

3.1) ความเป็นท้องถิ่นนิยม (Localism)

อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ สามารถส่งผลกระทบให้เกิดการสร้างความรู้สึกชาตินิยมระดับท้องถิ่นได้ และมีการเจริญเติบโตเข้าไปทดแทนที่เรื่องอุดมการณ์ชาตินิยม ความเป็นรัฐชาติสามารถแตกสลายย่อยตามชาติพันธุ์และลักษณะเฉพาะเพื่อชาติและวัฒนธรรมที่เล็กกว่าชาติ กลายเป็นกลุ่มลัทธิชาตินิยมใหม่ (Neo – Nationalism) ที่ได้ก่อตัวเป็นรัฐชาติที่รากฐานแห่งความเป็นชาติหรือเผ่าพันธุ์ที่แน่นแฟ้นกลมกลืนกันยิ่งขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติเหล่านี้ มักเชื่อมโยงกับความสำคัญของท้องถิ่น เนื่องจากสังคมยุคโลกาภิวัตน์เป็นโลกยุคข่าวสาร ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลอย่างรวดเร็วได้จากสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ นับเป็นการปลุกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ให้รู้จักรักษาและหวงแหนทรัพยากร หรือวัฒนธรรม ประเพณีภายในท้องถิ่นของตน

การรับรู้ข้อมูลของประชาชนทำให้ทราบผลดีผลเสียที่รัฐบาลกลางกำลังดำเนินการ กล่าวได้ว่า ยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งการตรวจสอบ หากรัฐบาลกลางที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติจะตกตวงผลประโยชน์จากท้องถิ่น ก็มักจะถูกต่อต้านอย่างรุนแรง ถึงแม้ว่าจะเป็นเชื้อชาติเดียวกัน รวมถึงกรณีที่รัฐบาลไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นก็ย่อมถูกต่อต้านอย่างรุนแรงเช่นเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในท้องถิ่นอาจเป็นการสร้างความแตกแยกหรือปัญหาในทางสังคม การเมือง การปกครองได้ หากประชาชนได้รับแต่

ข้อมูลผิดๆ หรือด้านลบ ซึ่งเกิดจากการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) จากกลุ่มที่หวังผลทางการเมืองหรือไม่หวังดีต่อประเทศชาติในภาพรวม นับเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลต้องหามาตรการที่ดีในการจัดการการให้ข้อมูลที่ถูกต้องหรือทำให้ประชาชนสามารถมีระบบการคิดวิเคราะห์ที่เป็นเหตุเป็นผล

3.2) บทบาทของสถาบันและกลุ่มทางการเมือง

สถาบันทางการเมืองที่มีอยู่เดิม ได้แก่ พรรคการเมือง รัฐบาล นิติบัญญัติ ตุลาการ แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ได้เกิดสถาบันทางการเมืองใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ด้วยการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และกลุ่มเฉพาะกรณี ดังเช่น กลุ่มสิทธิสตรี, กลุ่มองค์กรเอกชน หรือกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้เป็นเพราะชัยชนะของปัจเจกชน ทำให้แต่ละกลุ่มมีความเป็นอิสระในการเรียกร้องตามความต้องการของตน มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มอยู่ตลอดเวลา มีการเรียกร้องให้ปฏิรูปทางการเมืองและสังคม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง และการมีผู้นำทางการเมืองที่มองการณ์ไกล ในขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่การได้ผู้นำที่มีความสามารถและเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ด้วยการนำทางประชานิยมมาใช้ ถึงแม้ว่าอาจจะไม่มีความชอบธรรม หรือมีการดำเนินงานที่ไม่โปร่งใสก็ตาม

นอกจากรัฐชาติ (State) จะเป็นตัวแสดง (Actor) ที่สำคัญแล้ว ยังมีตัวแสดงอื่นๆ ที่มีบทบาทโดดเด่น¹² เช่น องค์การระหว่างประเทศ บรรษัทข้ามชาติ องค์กรเอกชน ซึ่งตัวแสดงเหล่านี้ล้วนจะมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์การรวมประเทศสมาชิกจากทั่วโลก ที่จะมาร่วมปรึกษาหารือ เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันอันเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกหลังยุคใหม่ ที่มุ่งประโยชน์ร่วมกัน เข้าใจกันและประนีประนอม เพื่อความสุขในสิ่งที่ทำไป

¹² คีโรต์ม์ ภาคสุวรรณ. (2553). ผู้มีบทบาทในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. เอกสารประกอบการสอนกระบวนวิชา PS 120

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สภาวะของมนุษย์เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การมีความสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์กับชนชาติต่างๆ ในโลกนี้ นับว่ามีอัตราที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกชน (Individual Level), ระดับกลุ่ม (Group Level), ระดับองค์กร (Organization Level) จนถึงระดับชาติ (National Level) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในระดับรัฐ (State) กับกลุ่มนักลงทุน (Investor) อันเป็นเรื่องของการค้า การลงทุน การทำธุรกิจเพื่อหวังผลตอบแทนในด้านเศรษฐกิจ หรือการศึกษาและการเมืองเป็นสำคัญ การจะมีความสัมพันธ์ที่ดี (Good Relations) ระหว่างบุคคลหรือองค์กรนั้น ทุกคนจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องบริบท (Context) ของสภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยมและโลกทัศน์ของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และต้องไม่ด่วนสรุปหรือตีความตามพฤติกรรมที่ได้เห็น หรือตีความจากการได้สัมผัสบนพื้นฐานทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของตนเองเป็นใหญ่ หากบุคคลได้มีการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมใหม่ที่ไปมีความสัมพันธ์ หรือได้สัมผัสหรือมีปฏิสัมพันธ์แล้ว ย่อมช่วยลดความขัดแย้งหรือความสับสนที่เกิดขึ้น

การที่มนุษย์ต้องเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ก็เกิดสภาวะของ “ความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม” (Culture Shock) ได้ค่อนข้างมากทีเดียว

ซึ่งความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมนี้ Furnham & Bochner (1986)¹³ ได้กล่าวว่า จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่เดินทางไปยังต่างถิ่น หรือต่างประเทศ หรือทำงานร่วมกับชาวต่างประเทศ แล้วมีความทุกข์เกิดขึ้น หรือประสบกับความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างในสังคมแห่งใหม่ เรียกว่า บุคคลผู้นั้นกำลังตกอยู่ในสภาวะการตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม (ที่แตกต่าง) ซึ่งสภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นก็เพราะบุคคลผู้นั้นอาจขาดทักษะทางสังคม (Social Skills) ในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างในสังคมนั้นๆ

¹³ Furnham, A. & Bochner, S. (1986). Culture Shock: Psychological reactions to unfamiliar environments. London: ROUTLEDGE

ส่วน อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2543)¹⁴ กล่าวว่า อาการตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลที่ทำงานในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมากๆ โดยจะพบกับความรู้สึกที่เรียกว่า การตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อบุคคลนั้นได้มีการปรับตัวและเรียนรู้ เพื่อให้อยู่ได้ในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมแห่งใหม่ที่กำลังเผชิญอยู่ ความรู้สึกกดดัน เครียด สับสน ดังกล่าวก็จะหายไปทีละเล็กละน้อยหรือหายไปในที่สุด ขณะเดียวกันสถานการณ์การตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมก็สามารถเกิดขึ้นกับบุคคลที่เดินทางไปอาศัยอยู่ยังต่างประเทศเป็นเวลานาน จนตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในประเทศนั้นได้เป็นอย่างดีแล้ว แต่เมื่อบุคคลผู้นั้นได้เดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตนก็อาจจะพบกับสถานการณ์การตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมขึ้นมาอีกครั้งได้เช่นกัน

นอกจากนี้การมีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มภายในประเทศเดียวกันเองที่ภาพรวมเป็นเชื้อชาติเดียวกัน สัญชาติเดียวกัน แต่บุคคลก็อาจมีสภาวะการตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมได้ เพราะถึงแม้ว่าจะจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มที่อาศัยอยู่ภายในประเทศเดียวกันนั้นยังมีความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือกลุ่มอยู่ (Individual/Group Differences) ซึ่งอาจเป็นความแตกต่างกันในเรื่องของบุคลิกภาพ (Personality) ภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่อาศัย สภาพการเลี้ยงดูและเติบโต ชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อย (Minority) ระดับการศึกษา ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ โดยเฉพาะการมีความสัมพันธ์กันในสภาพของสังคมปัจจุบันของภายในแต่ละประเทศก็ยังคงมีความหลากหลายในวัฒนธรรมเด่นชัดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้คนพากันเดินทางข้ามถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมของตน เพื่อตั้งรกรากใหม่ในต่างถิ่นทั้งที่สมควรและไม่สมควรใจ เช่น อพยพจากสภาพสังคมแบบชนบท (Rural Area) ไปสู่สังคมเมือง (Urban Area) ภายในประเทศเดียวกัน เพื่อการศึกษาหาความรู้การทำงาน หรือการประกอบอาชีพ อันเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labor Mobilization) ก็สามารถมีสภาวะของวัฒนธรรมตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมขึ้นได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีการอพยพของกลุ่มผู้อพยพข้ามแดน (Immigrants) หรือผู้ลี้ภัย (Refugees) ไปยังประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศที่สามที่นับวันจะพบว่ามีอัตราที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

¹⁴ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2543). สุทธิจระหว่งประเทศ. กรุงเทพฯ: ธนธัการพิมพ์ จำกัด

ผู้เขียน (2559) ขอเสนอว่า สภาวะความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. สภาวะที่เราเดินทางไปทำงาน ไปเรียน หรือต้องไปอยู่อาศัยในต่างถิ่นฐานที่มีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่ไม่เคยชิน ไม่คุ้นเคย อาจเป็นท้องถิ่นในประเทศหรือต่างประเทศ เราจะเกิดความรู้สึกอึดอัด เครียด สับสน ไม่สนุก ไม่มีความสุข จนกว่าจะปรับตัวได้ เข้าใจ และเรียนรู้หรือทำใจยอมรับ ซึ่งสภาวะเช่นนี้บางคนอาจเป็นทันทีในช่วงแรก แต่บางคนอาจจะไม่ได้เกิดในช่วงแรกๆ บางคนอาจรู้สึกเกิดความตื่นเต้น สนุก ชอบ ประทับใจ แต่พออยู่อาศัยไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง จะมีสภาวะที่ไม่สนุก ไม่คุ้นเคย และเครียด

2. สภาวะที่เราเดินทางกลับถิ่นฐานบ้านเกิดประเทศของเราเอง หลังจากไปอยู่อาศัยยังต่างแดนหรือต่างถิ่นเป็นเวลานานจนปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม วิถีชีวิตแห่งใหม่ได้แล้ว แต่เมื่อเดินทางกลับมายังถิ่นดั้งเดิม เราจะรู้สึกว่าไม่เคยชินแล้วปรับตัวไม่ได้ เกิดความเครียด ตระหนก สับสน รำคาญ เบื่อ ไม่อยากกลับมา

3. สภาวะที่เราพบเห็นคนต่างวัฒนธรรมที่เดินทางมาท่องเที่ยวหรือเรียน หรือทำงาน หรือพักอาศัยในประเทศ หรือสังคมของเรา แล้วกระทำพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่คุ้นเคยหรือไม่ใช่วัฒนธรรมของเรา แล้วเกิดความตกใจ งง ไม่เข้าใจ และรู้สึกไม่พอใจ โกรธ สับสน รำคาญต่อต้าน ซึ่งสภาวะความตื่นตระหนกแบบนี้วันจะเพิ่มมากขึ้น เพราะมนุษย์มีการท่องเที่ยวไปยังประเทศต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ

ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ หากไม่มีการศึกษาหรือทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้ว สามารถนำไปสู่ปัญหาความไม่เข้าใจกัน (Misunderstanding) หรือความขัดแย้งกัน (Conflict) ในด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม การกระทำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในระดับที่เล็กๆ ไปจนถึงระดับขั้นรุนแรง

ในสังคมไทยมีปรากฏการณ์การปะทะทางวัฒนธรรม หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เป็นเชิงลบนี้ ได้ปรากฏชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ดังเหตุการณ์ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย การแก้ไขที่น่าจะเหมาะสมที่ทุกฝ่ายต้องพยายามทำ คือ การทำความเข้าใจในปัญหาด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ศาสนา ระบบคิด ความเชื่อและการปฏิบัติ พร้อมได้เผยแพร่ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกในกลุ่มของตน รวมทั้งอยู่ร่วมกันอย่างอดทน มีเมตตาและกรุณาในฐานะเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ความสงบสุขในสังคม ดังที่ ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550)¹⁵ ได้เสนอความคิดเห็นต่อประเด็นของความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมทั้งสังคม ศาสนา และการเมืองว่าเป็นเรื่องปกติในสังคม โดยเฉพาะสังคมไทยนั้น ทาง UNESCO ได้ทำการสำรวจแล้วพบว่า ในประเทศไทยมีชาติพันธุ์ที่แตกต่างทางวัฒนธรรมมากถึง 70 ชาติพันธุ์ ฉะนั้นการคิดและการกระทำที่จะทำให้สังคมร่วมกันเป็นสุขได้นั้น ทุกคนจะต้องมี**ขันติธรรม**ในเรื่องความแตกต่างพวกนี้

ส่วนนักวิชาการไทยผู้มีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยชุมชนและความสัมพันธ์กลุ่มแม่น้ำโขง คือ ดร. ชยันต์ วรรธนภูติ (2550) ก็ได้แสดงความคิดเห็นต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือหลากหลายทางพหุชาติพันธุ์ในสังคมไทยว่า “...เราต้องไม่มองว่าเขาเป็น**คนอื่น หรือคิดว่าเขาด้อยกว่าเรา...**” ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม หากมีมากขึ้นหรือมีการฝังลึกทีละเล็กละน้อย ก็จะมีลักษณะการต่อต้านแบบเงียบ (Silent Resistance) หรือต่อต้านแบบรุนแรงได้ (Violent Resistance) ซึ่งปฏิกิริยาเหล่านี้ ล้วนก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ภายในองค์กร สังคม ประเทศชาติ และอาจส่งผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในองค์กรและความสงบสุขในสังคมได้

ฉะนั้น ประเด็นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนที่เป็นบุคลากรทำงานสังกัดอยู่ในองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะบุคลากรระดับผู้บริหารองค์กรจะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของบุคคลที่ต้องปฏิสัมพันธ์ด้วย (Multicultural) ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่เป็นพลเมืองในประเทศของตนเอง (Local People) และบุคคลที่เป็นชาวต่างชาติ (Foreigners) ที่ตนเองต้องร่วมทำงานด้วย อันเกิดมาจากรูปแบบของการจ้างงานการดำเนินธุรกิจร่วมกัน (Business Intersection) ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายสินค้าและบริการ การท่องเที่ยวก็ตาม

¹⁵ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และชยันต์ วรรธนภูติ. (2550). บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการทำให้สังคมไทยร่วมกันเป็นสุข. งานวิชาการวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 3 วันอาทิตย์ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โดยบุคคลทุกคนต้องเรียนรู้ศาสตร์ด้านวัฒนธรรม (Culture Learning) เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องความแตกต่างของบุคคลที่มาจากสถานที่ที่แตกต่างกันและต้องพิจารณาอยู่บนฐานของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ลักษณะของภูมิประเทศและลักษณะของการตั้งภูมิลำเนา (Geography and Location), ภูมิอากาศของถิ่นที่อยู่อาศัย (Weather/Climate), การเลี้ยงดูในครอบครัว (Socialization), ระดับการศึกษาที่ได้รับ (Education Level), ฐานะทางเศรษฐกิจ (Economic Status), ฐานะทางสังคม (Social Status), ศาสนาและความเชื่อ (Religion and Beliefs), องค์การที่สังกัด (Organization), สัญชาติ (Nationality), เชื้อชาติ (Race) ฯลฯ เพราะปัจจัยเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความแตกต่างกันของบุคคลในด้านวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แบบปฏิบัติและพฤติกรรม อันเป็นองค์ประกอบของความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของบุคคลและกลุ่ม

สาเหตุของการมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่หลากหลาย

มนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้ (ที่มีความหลากหลายในเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ฯลฯ) ย่อมมีความสัมพันธ์กับชนชาติอื่นๆ ทั้งที่อยู่อาศัยในถิ่นฐานบริเวณใกล้เคียงกัน (Neighbor) หรืออาศัยอยู่ห่างไกลกัน เป็นเรื่องปกติ ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุของการมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่หลากหลายหรือมีความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมหรือมีความสัมพันธ์ข้ามชาติได้ด้วยสาเหตุต่างๆ 9 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การทำธุรกิจระหว่างประเทศหรือธุรกิจข้ามชาติ (International Business)

การทำธุรกิจระหว่างประเทศ หรือธุรกิจการค้าข้ามชาติหรือระหว่างชาตินั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะหลังจากที่ประเทศแถบยุโรปมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) จึงมีการค้นหาวัตถุดิบ (Raw Materials) เพื่อมาป้อนให้กับระบบอุตสาหกรรมที่กำลังพัฒนาและเจริญก้าวหน้า จนเกิดเป็นการล่าอาณานิคมในประเทศแถบเอเชีย และประเทศแถบแอฟริกา ต่อมาได้มีพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนด้วยการเคลื่อนย้ายความเจริญของระบบอุตสาหกรรมมายังดินแดนแถบเหล่านี้แทน คือ มีการย้ายฐานการผลิตจากประเทศแถบยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกาไปสู่ประเทศแถบเอเชีย ด้วยแรงจูงใจด้านเศรษฐศาสตร์ เพราะประเทศแถบนี้มีแรงงานเป็นจำนวนมากและราคาถูก

(Intensive Labor and Cheap Labor) หรือมีต้นทุนการประกอบกิจการในราคาถูก ลงทุนแล้วจะมีผลกำไรมาก

นอกจากนี้เพราะประเทศที่กำลังพัฒนาต้องการพัฒนาประเทศจึงมีนโยบายที่ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ และประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะมีข้อบังคับหรือกฎหมายที่ไม่เข้มงวด ตลอดจนมีวัฒนธรรมการจัดการที่อาจเอื้อประโยชน์ให้ เช่น ระบบความสัมพันธ์ รวมทั้งการที่ประเทศพัฒนาแล้ว จะมีกฎหมายข้อบังคับที่เข้มงวดภายในประเทศ หากมีการลงทุนใดๆ จะต้องมีการมาตรการในกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและต้องไม่มีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในประเทศของตน ทำให้เกิดการย้ายฐานการลงทุนในประเทศต่างๆ ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและศักยภาพการลงทุนของแต่ละประเทศ

แม้แต่ประเทศญี่ปุ่นเองก็มีหลักฐานพบว่าในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีค่อนข้างมากและดำเนินการอย่างจริงจังทั้งในประเทศ และมีการลงทุนในต่างประเทศเป็นสัดส่วนที่มาก โดยเฉพาะการลงทุนในประเทศไทย ซึ่งมีตัวเลขรายงานว่าประเทศไทยมีสัดส่วนของการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นมากเป็นอันดับหนึ่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน (นิคม จันทรวิฑูร, 2544)¹⁶ นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นยังมีการลงทุนในประเทศที่เจริญแล้วเช่นกัน เช่น บริษัทผลิตรถยนต์โตโยต้า และฮอนด้า ได้ไปตั้งฐานการผลิตที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อสนองตอบต่อความต้องการรถยนต์ของคนอเมริกัน

อนึ่ง การทำธุรกิจระหว่างประเทศในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization Era) ปรากฏว่ามีการขยายตัวไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ด้วยแรงผลักดันของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ที่มีการแสวงหากำไรจากการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันและระบบบริโภคนิยมที่แพร่กระจายไปทั่วโลก

¹⁶ นิคม จันทรวิฑูร. (2544). รายงานไทย: 35 ปี บนเส้นทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ดังที่ Daniels & Radebaugh (2001, อ้างใน อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง, 2543)¹⁷ ได้กล่าวว่า ในยุคสังคมโลกาภิวัตน์นี้พบว่าองค์กรหรือบริษัทต่างๆ ทั่วโลกต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะสาเหตุ

1. ความต้องการเพิ่มยอดขายหรือการขยายให้มากขึ้น (Expand Sales)
2. การแสวงหาแหล่งทรัพยากรเพิ่มเติม (Acquire Resources)
3. การกระจายแหล่งจำหน่ายหรือแหล่งขายและปัจจัยการผลิต (Diversify Sources and Supplies)
4. การลดความเสี่ยงทางการแข่งขันให้น้อยที่สุด (Minimize Competitive Risk)

นอกจากนี้ Daniels & Radebaugh (2001)¹⁸ ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมถึงสาเหตุอีก 4 ประการ ที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กรภาคธุรกิจได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นธุรกิจระดับนานาชาติมากขึ้นเรื่อยๆ คือ

1. การขยายตัวของนวัตกรรม เทคโนโลยี (Expansion of Technology)
2. การมีเสรีภาพแบบข้ามพรมแดน (Liberalization of Cross-border Movements)
3. การพัฒนาเพื่อการสนับสนุนการจัดการสถาบันต่างๆ (Development of Supporting Institutional Arrangements)
4. การเพิ่มการแข่งขันทางการค้าระดับโลก (Increase in Global Competition)

ซึ่งการลงทุน หรือการทำธุรกิจระหว่างประเทศ ในช่วงแรกๆ นั้น องค์กรจะมีการส่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะมีคุณสมบัติและความสามารถในการสื่อสารกับชาวต่างประเทศให้ไปทำงานประจำ หรือไปทำงานร่วมกับคนท้องถิ่น (Local People) ซึ่งสิทธิพิเศษ (Privilege) ที่บุคคลเหล่านี้ได้รับตอบแทนสำหรับภารกิจอันสำคัญ คือ บุคคลจะได้รับผลตอบแทนที่สูงด้วยแรงจูงใจต่างๆ เช่น ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่สูง ประกอบไป

¹⁷ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2543). ธุรกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์ จำกัด

¹⁸ Daniels, J. & Radebaugh, L. (1998). International Business: Environments and Operations. Addison Wesley Longman.

ด้วยค่าเช่าบ้าน รถประจำตำแหน่ง ช่วงเวลาการพักผ่อนที่ยาวกว่าปกติ¹⁹ หรือแม้แต่ การสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวได้ติดตามไปต่างประเทศด้วย และหากบุคลากรผู้ไป รับหน้าที่ยังต่างแดนนั้นมีความติดตามไปด้วย ก็สนับสนุนส่งเสริมให้บุตรของบุคลากร ได้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนนานาชาติ²⁰ ของประเทศที่ไปทำงานด้วย

ในปัจจุบันนี้ ประเทศแม่หรือบริษัทแม่ (Head Office) ได้พยายามเปลี่ยนวิธีการ ด้านการจัดการงานบุคคลด้วยการเปิดรับบุคลากรในท้องถิ่น (Local People) ที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษหรือภาษาที่ประเทศ ลงทุนใช้ เช่น ภาษาญี่ปุ่น, ภาษาฝรั่งเศส, ภาษาจีน เพื่อให้เข้ามาทำงานในระดับบริหาร ระดับผู้จัดการ (Manager) หรือผู้อำนวยการ (Director) ในบริษัทมากยิ่งขึ้น เช่น บริษัท โตโยต้าแห่งประเทศไทย หรือบริษัทเซงโกเบนของฝรั่งเศส²¹ ทั้งนี้ก็เพราะบุคลากรในท้องถิ่น มีความรู้ ความสามารถด้านการทำงานและด้านภาษา ตลอดจนมีความสามารถทำงาน ข้ามวัฒนธรรมได้ดีขึ้นเป็นจำนวนมาก และเพื่อการลดค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างมาก ดังได้กล่าว ไว้ข้างต้นให้กับบริษัทแม่นั่นเอง

2. ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation)

ความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือการช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะความช่วยเหลือจากประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าหรือมีเทคโนโลยีที่ดีกว่า เจริญกว่า ไปยังประเทศที่กำลังพัฒนา ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอในทุกๆ วงการ เช่น วงการด้านการศึกษา ทุกระดับ การพัฒนาการอาชีวศึกษา การเกษตรกรรม การป่าไม้ การชลประทาน การ ประมง การพัฒนาบนที่สูง ฯลฯ เมื่อสองประเทศได้ทำข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือ ะหว่างกัน ก็จะมีการส่งผู้แทนจากประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ เรียกว่า ‘ผู้เชี่ยวชาญ’

¹⁹ ตัวอย่างกรณีของ Mr. Hiroshi Masuko หัวหน้าโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น (ภายใต้การ สนับสนุนขององค์กรไคก้า ประเทศญี่ปุ่น) ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานในตำแหน่งเลขานุการหัวหน้าโครงการฯ ระหว่างปี พ.ศ. 2528- 2529

²⁰ ตัวอย่างกรณีของ Dr. Bruno Judin ผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศส ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา (IRD) ประเทศฝรั่งเศส ที่ผู้เขียนได้ ทำงานร่วมกันในศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2550-2551 ได้พาครอบครัว มาด้วย และบุตรสาววัย 7 ขวบ เข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่จังหวัดเชียงใหม่

²¹ ประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ร่วมทำการสำรวจภาคสนาม โครงการวิจัยทักษะการจ้างงานของศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2549

(Expert) มาทำงานร่วมกับบุคลากรในประเทศที่ได้รับการช่วยเหลือ บุคคลเหล่านี้จะถูกเรียกว่า ‘ผู้ปฏิบัติงานคู่กันกับผู้เชี่ยวชาญ’ (Counterpart) พร้อมกับการสนับสนุนด้านงบประมาณการเงิน หรือด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกันในโครงการนั้นๆ

อย่างไรก็ตามในอดีตความร่วมมือระหว่างประเทศหรือการช่วยเหลือระหว่างประเทศนั้น พบว่าค่อนข้างประสบปัญหาด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก ดังที่ Nigro Felix & Nigro Lloyd, 1977 (อ้างใน ไพบูลย์ ช่างเรียน, 2532)²² ได้กล่าวว่า ด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศหรือความช่วยเหลือด้านเทคนิคในโครงการต่างๆ ของประเทศที่พัฒนาแล้ว (Donor Country) ที่มีต่อประเทศที่กำลังพัฒนา (Donee Country) ปรากฏว่าการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวนี้ได้ประสบกับความยากลำบากในการทำงาน และมีความอุปสรรคเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของประเทศผู้รับการช่วยเหลือ ที่มีลักษณะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการบริหารโครงการ และการพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยความตระหนักในความสำคัญ และความจำเป็นของความเข้าใจและการปฏิบัติให้ถูกต้องในเรื่องความแตกต่างของวัฒนธรรมของชาติอื่น จึงได้มีการเปิดสอนเรื่องการจัดการข้ามวัฒนธรรมในประเทศแถบตะวันตก และมีหนังสือตำราที่เขียนเรื่องนี้เป็นภาษาอังกฤษเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา และพัฒนาแนวคิดทฤษฎีด้านวัฒนธรรมการจัดการ

ตัวอย่าง โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ภายใต้การสนับสนุนขององค์กรญี่ปุ่นที่เรียกว่า Japanese International Cooperation Association : JICA ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษ การวิจัย การเกษตรและการทำป่าไม้ เช่น โครงการ Logging and Log Transportation Project ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยทางด้านเทคนิคการตัดไม้สักด้วยระบบสายเคเบิล²³ โดยประเทศญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณการก่อสร้างอาคาร การฝึกอบรมบุคลากรไทยภายในประเทศและประเทศญี่ปุ่น โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศนี้มี

²² Nigro, Felix & Nigro, Lloyd. (1977). Modern Public Administration. New York: Harper & Row Publishers

²³ ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานในตำแหน่งเลขานุการหัวหน้าโครงการชาวญี่ปุ่น ซึ่งมีชาวญี่ปุ่นมาทำงานประจำโครงการนี้จำนวน 5 คน และทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้แห่งประเทศไทย (ออป.) อีกประมาณ 5 คน

ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2527-2531) นอกจากนี้องค์การไจก้า (JICA) ยังให้การช่วยเหลือและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ทั้งในทวีปเอเชีย เช่น อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์ และทวีปแอฟริกาจนถึงปัจจุบันนี้

กรณีของศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงาน (Center for Education and Labor Studies) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส อันเป็นความร่วมมือด้านวิชาการและด้านวิจัย อันเป็นผลมาจากการทำข้อตกลงระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และสถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศฝรั่งเศส (Institute for Research and Development) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ด้วยการผลักดันของ Dr. Alain Mounier และทีม มีการส่งผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศสมาทำงานด้านวิจัยและสอนหนังสือร่วมกับคณาจารย์ นักวิจัยชาวไทย²⁴ และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2553 เป็นต้นมา ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงานแห่งนี้ได้รับการยกระดับให้เป็นศูนย์สมทบของสถาบันวิจัยและพัฒนา (Institute Research Development : IRD) ในปี พ.ศ. 2559 ศูนย์นี้ได้หยุดการดำเนินการ เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะมาสานงานต่อ

นอกจากนี้ยังมีโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น โครงการ Thai – Franco ที่เป็นการร่วมมือระหว่างประเทศ ในระดับสำนักงานการอุดมศึกษาของไทยร่วมกับสถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยและมหาวิทยาลัยในประเทศฝรั่งเศส เพื่อร่วมกันพัฒนาวิชาการและการวิจัยในระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 การทำงานในโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศนี้ ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือมักมีงบประมาณสำหรับการสนับสนุนให้กับบุคลากรที่เป็นตัวแทนของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือนั้นๆ ได้มีโอกาสเดินทางไปยังประเทศของผู้เชี่ยวชาญหรือประเทศที่เป็นเจ้าภาพของการประชุมด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้เชี่ยวชาญอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาสั้นหรือระยะยาวแล้วแต่ข้อตกลงหรือความเหมาะสม ดังตัวอย่างโครงการวิจัยด้านการศึกษา ที่เรียกว่า Africa - Asia University Network Dialogue ที่ศูนย์วิจัย The Center for the Study of International Cooperation in Education : CICE

²⁴ ประสบการณ์ของผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานที่ศูนย์วิจัยแห่งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 - 2551 ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาด้านการอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลา 3 ปี ภายใต้การสนับสนุนของโครงการ Thai – Franco Project

ของมหาวิทยาลัยฮิโรชิมา (Hiroshima University) ประเทศญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นความร่วมมือระดับนานาชาติที่ส่งผลต่อการพัฒนาความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการที่เป็นนักวิจัยร่วมในโครงการเป็นอย่างมาก²⁵ ปัจจุบันโครงการนี้ยังดำเนินการอยู่ โดยผู้เขียนได้รับผิดชอบดำเนินการต่อจากอาจารย์อาสึกะที่ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549

ซึ่งในความช่วยเหลือระหว่างประเทศนี้ ยังรวมไปถึงการให้ทุนการศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับต่างๆ ยังประเทศของตน (Scholarships) อีกด้วย ดังที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ประเทศออสเตรเลียให้ความช่วยเหลือประเทศไทยและประเทศแถบเอเชีย ภายใต้ชื่อทุนการศึกษาที่เรียกว่า 'Aus-aids' ส่วนประเทศสหราชอาณาจักรก็ให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือกรณีของประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, ออสเตรีย, ญี่ปุ่น, สิงคโปร์, ไอร์แลนด์ ฯลฯ เป็นต้น ก็ได้ให้ทุนการศึกษาต่อแก่ประเทศต่างๆ ในระดับต่างๆ หรือทุนสนับสนุนสำหรับการเข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นทุนให้เปล่า เช่น ทุน Erasmus Europe - Asia

3. การไปศึกษาต่างประเทศ (Study Abroad)

มนุษย์ทุกเผ่า ทุกชาติได้มีการเรียนรู้ ปฏิบัติและแลกเปลี่ยนด้านความรู้ ด้านวิชาการ (Academic) ด้านวิชาชีพ (Profession) ยังต่างถิ่นทั้งในระยะใกล้และไกลมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการคมนาคมมีความสะดวกสบาย รวดเร็วยิ่งขึ้น ก็มีผลทำให้จำนวนการเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นไปด้วย และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ในปัจจุบันนี้การไปศึกษาต่างประเทศในประเทศแถบยุโรป เช่น ฝรั่งเศส, เยอรมนี, เนเธอร์แลนด์, สหรัฐอเมริกา, แคนาดา, ออสเตรเลีย, อังกฤษ หรือแม้แต่ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น, จีน, สิงคโปร์ ก็เป็นที่นิยมของชาวเอเชียและชาวตะวันตกเช่นกัน อนึ่ง การไปศึกษาต่างประเทศ ไม่ว่าซีกใดของโลก ล้วนทำให้บุคคลต้องมีการพบปะสังสรรค์ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ (Host) ที่มีวัฒนธรรม

²⁵ ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมเป็นตัวแทนประเทศไทย โดยมี รศ.ดร. อรรถนพ พงษ์วาท คณะบดีวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นหัวหน้า โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยฮิโรชิมา ประเทศญี่ปุ่น

แตกต่างจากเรา และยังอาจมีโอกาสพบปะกับประชาชนที่มาจากถิ่นฐานที่หลากหลายในประเทศนั้นๆ อีกด้วย ทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวเข้าหากันและอาจนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ด้านอื่นตามมา เช่น การทำงานหรือการทำธุรกิจร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งบางประเทศที่เราไปศึกษานั้น ก็อาจมีวัฒนธรรมบางเรื่องบางลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมบางอย่างเหมือนชาติของเราก็ได้ หรือมีความแตกต่างของวัฒนธรรมที่ค่อนข้างมากไปเลยก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม สภาพสังคมของประเทศในแถบทวีปเอเชียในปัจจุบันนี้ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะและความสามารถทางภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ แต่เดิมนั้นประชาชนส่วนใหญ่ใช้หรือให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษในระดับที่เป็นเพียงภาษาต่างประเทศ (Foreign Language) เท่านั้น หรือสำหรับนักวิชาการ นักธุรกิจที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวต่างประเทศ เช่น ธุรกิจการบิน การท่องเที่ยว แต่หลังจากมีการเคลื่อนย้ายทุน ด้วยแรงผลักดันของระบบทุนนิยมแบบการค้าเสรี (Capitalism) และการเกิดภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้วยความก้าวหน้าของระบบสารสนเทศ (Information Technology) ทำให้ประเทศในแถบเอเชียได้หันมาให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น และยกระดับให้เป็นภาษาที่สอง (Secondary Language) โดยมีการส่งเสริมทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย เช่น ประเทศมาเลเซียมีนโยบายให้ประชาชนในชาติต้องมีทักษะด้านภาษาอังกฤษเป็นภาษาระดับผู้นำด้วย²⁶

รวมทั้งกรณีของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เพิ่งเปิดประเทศไม่นานมานี้และมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด แม้ว่าจะมีนโยบายส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจมาเรียนภาษาจีน ด้วยการจัดตั้งสถาบันขงจื๊อ (Confucian) ในประเทศต่างๆ มากมายแล้ว นอกจากนี้ประเทศจีนยังได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษา ไม่เฉพาะแต่ภาษาอังกฤษอีกด้วย เช่น นครคุนหมิง มณฑลยูนนานได้ประกาศความต้องการให้ประชาชนระดับ

²⁶ แม้แต่ประเทศมาเลเซีย นโยบายด้านการศึกษาก็ได้ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีทักษะด้านภาษาอังกฤษ เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในระดับ World class จากที่ผู้เขียนมีโอกาสต้อนรับและฟังการบรรยายของ Professor Dr.Husen อดีตคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย Malaya University ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวหน้า หรือระดับมีศักยภาพในการขับเคลื่อนประเทศต้องมีความรู้ และทักษะภาษาอย่างน้อย 5 ภาษา²⁷

การผลักดันให้มีการศึกษายังต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นนี้ ยังเกิดขึ้นเพราะการมีค่านิยมและความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่สนับสนุนและส่งบุตรหลานให้ไปศึกษาต่างประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก หรือภาษาแม่ (Mother Tongue) กันมากยิ่งขึ้น อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, ออสเตรเลีย หรือแม้แต่ประเทศใกล้เคียง เช่น สิงคโปร์, ฮองกง หรืออินเดีย โดยเป็นการศึกษาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภาษาในระยะสั้น เช่น ช่วงปิดภาคเรียน หรือการศึกษาในระยะยาวเป็นปีขึ้นไป รวมทั้งภาคการทำงานในองค์กรก็มีการส่งบุคลากรไปเข้ารับการฝึกอบรมทั้งระยะสั้น และระยะยาวในต่างประเทศกันมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ด้วยความเชื่อที่ว่า หากบุคคลใดมีความสามารถหรือทักษะทางด้านภาษาอังกฤษแล้ว ย่อมมีโอกาสที่ดีกว่าหรือมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปหรือศึกษาต่อยังต่างประเทศ และยังส่งผลทำให้บุคคลผู้นั้นมีโอกาสในการทำงานกับองค์กรที่ทำธุรกรรมกับต่างประเทศ หรือองค์กรนานาชาติ (International Organization) ที่มีผลตอบแทนการทำงานในอัตราที่สูง มีความก้าวหน้า มั่นคง มีชื่อเสียง หรือมีโอกาสที่จะได้รับการคัดเลือกให้ไปทำงานกับบริษัทแม่ หรือบริษัทสาขาที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นบุคลากรที่มีความสามารถที่จะผลักดันให้องค์กรเติบโตและเจริญก้าวหน้า มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากล

ดังคำกล่าวที่สนับสนุนความสำคัญของภาษาอังกฤษของท่าน มีชัย ไวทยะ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ในการประชุมของกลุ่มผู้นำสตรีเอเปค²⁸ ว่า

“การศึกษาทำให้คนเรามีโอกาส แต่การมีความสามารถทางภาษาอังกฤษทำให้เรามีโอกาสมากกว่า”

(Education makes opportunity but English makes more opportunities)

²⁷ ข้อมูลจากวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผลการดำเนินการของศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในมณฑลยูนนาน เมืองคุนหมิง เดือนเมษายน พ.ศ. 2553

²⁸ มีชัย ไวทยะ. (2546). การประชุมกลุ่มผู้นำสตรีเอเปค (Women Leaders' APEC Conference) จัดขึ้นระหว่าง วันที่ 31 กรกฎาคม - 4 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ที่โรงแรมเชียงใหม่พลาซ่า ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสเป็นตัวแทนของประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้น ด้วยการสนับสนุนของสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่

กล่าวถึงสังคมไทยในอดีต ก็มีหลักฐานว่ามีบุคคลสำคัญๆ ที่อยู่ในพระราชวงศ์ระดับเจ้านาย ขุนนาง หรือผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นองค์รัชทายาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ก็ได้เสด็จไปเรียนที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ หรือเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ได้เดินทางไปศึกษายังประเทศทั้งในประเทศแถบโลกตะวันออกที่เป็นเพื่อนบ้าน เช่น เมืองปักกิ่ง ประเทศมาเลเซีย, ไต้หวัน, ฮองกง และประเทศทางโลกตะวันตก เช่น อังกฤษ, ฝรั่งเศส, รัสเซีย, เยอรมนี, สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา หรือเพิ่มทักษะความรู้ ประสบการณ์ หรือมุมมองใหม่ๆ เพื่อกลับมาพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การไปวิจัยค้นคว้าทดลอง หรือรวมทั้งการอ่านเอกสารด้านวิชาการหรือวิชาชีพที่บันทึกโดยชาวต่างชาติ โดยเฉพาะการเรียนรู้ศาสตร์หลายๆ ด้านจากชาวตะวันตกที่มีวัฒนธรรมของการจดบันทึกความรู้ เรื่องราวต่างๆ ด้วยภาษาอังกฤษหรือด้วยภาษาของชาติตนเองที่กระทำจนเป็นเรื่องปกติในสังคม และผลจากความช่วยเหลือของประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกาก็ได้ให้ทุนการศึกษา สำหรับนักเรียนไทยเป็นจำนวนมากในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ซึ่งบุคคลสำคัญระดับชาติ ทุกวงการก็ได้รับโอกาสที่ดีเหล่านี้

หลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 และการปฏิรูปการศึกษาของชาติเป็นต้นมา ด้านการจัดการศึกษาของไทยได้มีการสนับสนุนให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่มีศักยภาพ หรือมีความพร้อมสามารถเปิดหลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถของภาษาต่างประเทศ โดยมีการเปิดสอนภาษาอังกฤษภายในโรงเรียนให้เป็นรูปธรรมหรือจริงจัง ภายใต้โครงการห้องเรียนสองภาษา หรือห้องเรียนภาษาอังกฤษ หรือเปิดโรงเรียนนานาชาติ (เน้นไปทีภาษาอังกฤษ) ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่เรียกว่า “โปรแกรมสองภาษา” (Bilingual) หรือโปรแกรมภาษาอังกฤษ (English Program) และพัฒนาไปเป็นโปรแกรมนานาชาติ (International Program) ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป) โดยในการจัดการโปรแกรมเหล่านี้ ทางสถาบันการศึกษาได้มีการเชิญอาจารย์ชาวต่างประเทศ

(Native Speaker) เพื่อมาสอนหนังสือแก่นักเรียนในสถาบันการศึกษาเหล่านั้น หรือเชิญชวนให้นักศึกษาต่างชาติได้มาศึกษาร่วมในหลักสูตร เป็นต้น

จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ (ทำเนียบโรงเรียน EP : English Program เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550) พบว่ามีจำนวนโรงเรียนที่จัดการแบบโรงเรียนสองภาษาถึง 75 แห่งทั่วประเทศไทย โดยมีตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย²⁹ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้เปิดโปรแกรมสองภาษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และแบ่งออกเป็น 2 ห้อง ห้องเรียนละ 30 คน โดยมีการว่าจ้างอาจารย์ชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของภาษา (จากประเทศสหรัฐอเมริกา, ออสเตรเลีย, อังกฤษ) มาดำเนินการสอนในวิชาหลักๆ คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเพิ่มสัดส่วนมากขึ้นเป็นสอนเกือบทุกวิชาในระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือช่วงชั้นที่ 4 (ยกเว้น กลุ่มสาระภาษาไทย, สาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี และสังคมศึกษา ซึ่งต้องเรียนเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยจึงเรียนกับครูชาวไทย) การเรียนในโปรแกรมภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองที่ให้นบุตรหลานเข้าเรียนในโครงการดังกล่าว จะต้องลงทุนด้านการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเป็นส่วนใหญ่ เพราะค่าเทอมสำหรับการเรียนในโครงการนี้อยู่ในอัตราที่สูง (ม.1 - ม.3 ค่าเทอมเทอมละ 25,000 บาท ส่วนระดับ ม.4 - ม.6 ค่าเทอม เทอมละ 30,000 บาท) และในปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรนานาชาติเกิดขึ้นภายในโรงเรียนที่เป็นแกนนำหรือมีศักยภาพความพร้อม เพื่อมุ่งหวังจะเป็นศูนย์การศึกษาระดับนานาชาติ (Hub of Education) ให้กับประเทศเพื่อนบ้านต่อไป ปัจจุบันโรงเรียนของไทยได้ทำการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความเป็นสากล เรียกว่า โปรแกรมนานาชาติ ซึ่งก็ได้รับความนิยมเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน ประชาชนในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักหรือประเทศในแถบตะวันตก เป็นจำนวนมากที่ได้ตื่นตัวในการเรียนรู้วัฒนธรรมและศาสตร์ของประเทศในโลกตะวันออกมากขึ้น ด้วยการมาศึกษายังประเทศแถบโลกตะวันออกหรือเอเชียกันมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน ด้วยความเชื่อว่า จะทำให้ตนเองมีโอกาสในการทำงานหรือโอกาสทาง

²⁹ โปรแกรมนี้เกิดขึ้นในสมัยของผู้อำนวยการโรงเรียน คือ ท่านวีระยุทธ จงสถาพรพงศ์ โดยมีอาจารย์ปรานี ลัมเจริญ และอาจารย์ ดร.ณี เจริญพิทย์ เป็นผู้จัดการโปรแกรมฯ

การค้า การลงทุนมากขึ้น เพราะบริษัทข้ามชาติต่างๆ ได้มาลงทุนเพิ่มในประเทศแถบเอเชียมากขึ้น หรือศึกษาเพื่ออนาคตที่มีโอกาสหรือทางเลือกมากกว่า นอกจากนี้เยาวชนอายุระหว่าง 17 - 25 ปี จากประเทศแถบจักรวรรดิรัสเซียเก่า หลังการล่มสลายของจักรวรรดิรัสเซีย ได้เกิดประเทศเล็กๆ ขึ้นมามากมาย และเยาวชนรุ่นใหม่จากประเทศเหล่านี้ประสงค์จะเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม จึงมาเรียนภาษาอังกฤษที่ประเทศออสเตรเลียกันมากขึ้น³⁰

อย่างไรก็ตามในการไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศนั้น อาจเกิดเหตุการณ์หรือ **สภาวะสมองไหล (Brain Drain)** ซึ่งมักเกิดกับประเทศที่กำลังพัฒนา หากบุคคลในชาติได้รับการศึกษาในระดับที่สูงจากต่างประเทศหรือไปศึกษาจากต่างประเทศในระดับที่ดี มีคุณภาพจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หรือมีชื่อเสียงด้านวิชาการ มักเกิดการสมัครใจที่จะทำงานหรือตั้งรกรากยังประเทศที่พัฒนาแล้วเหล่านั้น หรือการเคลื่อนย้ายไปทำงานยังประเทศที่มีฐานะร่ำรวย มันคงกว่าประเทศของตนเอง

สรุปได้ว่าในการไปศึกษาต่อหรือเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานยังต่างประเทศ เราผู้เดินทางไปจะต้องมีการเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าบ้านที่เราไปอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการไปแบบชั่วคราวหรือไปแบบยาวนาน ทั้งนี้เพื่อทำให้เราเกิดความเข้าใจ ยอมรับ ตัดสินใจและเรียนรู้ เพื่อการปรับตัวให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของเราและวัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสัดส่วนที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตของเราดำเนินไปได้อย่างมีความสุข บรรลุเป้าหมายที่มาเพื่อการเรียน การศึกษา และเกิดความทุกข์ ความสับสนน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งในระหว่างการศึกษาไม่ว่าระยะสั้นหรือระยะยาว ก็ต้องมีการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติตนเองให้แก่ชาวต่างชาติที่เราได้มีปฏิสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน

4. การกิจด้านการทูต (International Relations)

การกิจด้านการทูตหรือนโยบายด้านการต่างประเทศ อันเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศนั้นเกิดขึ้นมานานแล้ว และยังเพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้นในสังคมยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ เพราะการอาศัยอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้ควรเป็นความสัมพันธ์

³⁰ ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนที่ได้ไปเรียนภาษาอังกฤษในหลักสูตร Intensive Course ที่สถาบัน Spelt College เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย ในปี พ.ศ. 2539

แบบร่วมมือกันมากกว่าแข่งขันหรือขัดแย้งกัน ดังนั้น บทบาทหรือภารกิจด้านการทูตจึงได้เพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของการทำธุรกิจระหว่างประเทศที่เติบโตขึ้นเป็นอย่างมากและต่อเนื่อง

ดังที่ นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์ (2547)³¹ ได้ให้ความหมายของการทูตว่า

“...การทูต คือ เครื่องมืออันหนึ่งในการดำเนินนโยบายกับโลกภายนอก...ตามปกติแล้วเป้าหมายสำคัญของการใช้การทูตเป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ ทำให้ฝ่ายต่างๆ ยอมทำตามที่เราต้องการหรือยอมประนีประนอม สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน โดยวิธีการเจรจา...”

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีนโยบายด้านการต่างประเทศกับประเทศต่างๆ มาเป็นเวลานาน ซึ่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับบางประเทศอย่างยาวนาน เช่น ความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์แห่งกรุงศรีอยุธยากับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 นับถึงปัจจุบันก็เป็นเวลากว่า 300 ปีแล้ว (ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสได้เฉลิมฉลองความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส ครบรอบ 300 ปี ในปี พ.ศ. 2528)

ในสภาพของสังคมฐานเศรษฐกิจ หรือเศรษฐกิจนำ ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนภารกิจด้านการทูตให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยบุคลากรที่ทำงานด้านนี้ นอกจากทำหน้าที่เป็นตัวแทนประเทศในการเผยแพร่วัฒนธรรมและความเข้าใจที่ดีต่อกัน และการให้ความดูแลประชาชนคนไทยที่ไปตั้งรกรากยังต่างประเทศแล้ว ยังต้องมีบทบาทด้านเศรษฐกิจอีกด้วย โดยการสนับสนุนด้านข้อมูลที่ต้องการในด้านการค้า ธุรกิจ การลงทุน แก่นักลงทุนทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ดีต่อกันและกัน และการร่วมเป็นภาคีต่อกัน (Alliance) อีกด้วย

ภารกิจด้านการทูต นับว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมหรือการสื่อสารต่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) ดังที่

³¹ นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์. (2547). การทูต: สารสำคัญขั้นมูลฐานที่หน้ารู้. วารสารนักบริหาร Executive Journal. ปีที่ 24. ฉบับที่ 4. หน้า 110-113

เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548)³² ได้เล่าวิวัฒนาการด้านการสื่อสารต่างวัฒนธรรมว่า มีหลักฐานปรากฏชัดเจนในปี ค.ศ. 1959 เมื่อ Edward Hall นักมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ และ George Trager นักภาษาศาสตร์ และนักอื่นๆ ร่วมกันหาแนวทางช่วยให้นักการทูต และเจ้าหน้าที่ชาวอเมริกันที่ทำงานในต่างประเทศได้มีความรู้ ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของตน และวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ไปทำงานด้วย เพื่อให้สามารถปรับตัวและสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้ภารกิจบรรลุเป้าหมาย ซึ่งแนวคิดเรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมนี้ ยังได้รับการพัฒนาและเผยแพร่ไปยังผู้คนกลุ่มอื่น เช่น นักธุรกิจ และผู้เดินทางไปต่างประเทศอีกด้วย

ฉะนั้น ในสังคมปัจจุบันที่ประชาคมโลกมุ่งสร้างความเป็นพันธมิตรต่อกัน บุคคลที่ทำงานด้านการทูตนี้ โดยเฉพาะตำแหน่งท่านทูต³³ อาจจะต้องมีทักษะด้านภาษาของประเทศที่ตนต้องไปทำงานประจำอยู่ด้วย เพื่อสร้างความประทับใจและความเข้าใจที่ดีที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันยิ่งขึ้นไป

ในรัฐบาลชั่วคราวหลังการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองไทยวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้มีคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี โดย พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันศุกร์ที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 สรุปความได้ดังต่อไปนี้

“รัฐบาลมุ่งมั่นในการส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ เสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาคมระหว่างประเทศ โดยการดำเนินนโยบายที่เป็นมิตรกับนานาประเทศ และสานต่อความร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานคุณธรรม ความโปร่งใส ค่านิยมประชาธิปไตย และการเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน”

³² เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ ท่านเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย (2550) คือ มงซีเฮอร์ เลอซอง บิลี (M. Laurent BILI) และท่านอุปทูตอังกฤษประจำประเทศไทย (2550) คือ มิสเตอร์ แอนดี เพียร์ซ โดยทั้งสองท่านมีทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยในระดับดีมาก (ประสบการณ์ของผู้เขียนในการร่วมต้อนรับท่านทูตฝรั่งเศสที่มาเยี่ยมเยียนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 และการรับฟังการถ่ายทอดข่าวทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย)

ซึ่งรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ชุดนี้ได้กำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

1) ดำเนินบทบาทเชิงรุกในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อสนับสนุนความปรองดองและความมั่นคงในชาติ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในภาคใต้

2) ส่งเสริมให้เกิดมิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน

3) เสริมสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียน

4) ดำเนินบทบาทสร้างสรรค์ในกรอบสหประชาชาติและกรอบพหุภาคีอื่นๆ เพื่อส่งเสริมสันติภาพ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน มนุษยธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน การแก้ไขปัญหาข้ามชาติ และการสาธารณสุข

5) คำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ และเสริมสร้างบทบาทของชุมชนไทยในต่างประเทศ

ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ เราสามารถมองเห็นวิสัยทัศน์ของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน และกับประชาคมโลกมานานก่อนรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558

5. การท่องเที่ยว (Tourism)

การท่องเที่ยวนับเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้คนที่ย้ายถิ่นที่อยู่ต่างๆ หรือประเทศต่างๆ ได้เดินทางไปมาหาสู่กัน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าของนวัตกรรม เทคโนโลยี การสื่อสาร ทำให้การคมนาคมขนส่งไปมาระหว่างประเทศสะดวกสบาย รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งมีราคาไม่แพงจนเกินไป ทำให้การท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้รับผลกระทบด้านดีของความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคม โดยเฉพาะการคมนาคมทางอากาศ และการท่องเที่ยวนี้ยังนำมาซึ่งรายได้เข้าสู่ประเทศอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเทศต่างๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ฯลฯ รวมทั้งประเทศไทยจึงมี

การส่งเสริมการท่องเที่ยวมาตลอด โดยเฉพาะหลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดโครงการรณรงค์ด้านการท่องเที่ยว เช่น โครงการอะเมซิงไทยแลนด์ (Amazing Thailand) โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวยังต่างประเทศนี้ นอกจากการนำมาซึ่งรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและวัฒนธรรมของชาติต้นสู่ชาวต่างชาติอีกด้วย

ตัวอย่างประเทศที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวผสมผสานกับการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติที่กำลังเป็นที่รู้จักและนิยมกันมากในขณะนี้ คือ ประเทศเกาหลีใต้ โดยหลักการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และกระบวนการสื่อสารผ่านทางสื่อภาพยนตร์ โทรทัศน์ จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมของกลุ่มวัยรุ่นในเรื่องการแต่งกาย การทำทรงผม ด้านภาษา ซึ่งวัยรุ่นชาวไทยก็นิยมรับวัฒนธรรมนี้เป็นอย่างมาก

อนึ่ง ในการท่องเที่ยวนั้นก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ประชาชนในประเทศต่างๆ ได้มีความสัมพันธ์กันหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งในการนี้ เรื่องข้อมูล ข้อเท็จจริงในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกันนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักเดินทางทั้งหลาย เพราะการได้ศึกษาและทำความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ ก่อนการเดินทาง จะช่วยไม่ให้เกิดการใดๆ ที่ผิดไปจากแบบการประพฤติปฏิบัติตามปกติหรือผิดธรรมเนียมของวัฒนธรรมของเจ้าบ้าน ในบางเรื่องอาจเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น เอาเท้าเตะระฆังในวัด, ตากชุดชั้นในในที่สาธารณะ, ไม่สวมผ้าคลุมหัวสำหรับสตรีเข้าไปในสุเหร่า หรือการสักรูปพระพุทธรูปบนร่างกาย ฯลฯ หากกระทำโดยไม่มีการศึกษามาก่อนล่วงหน้าหรือกระทำตามลำพังใจ ย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดทางวัฒนธรรมแก่เจ้าของบ้านและนำไปสู่การไม่ชอบ ต่อต้าน และการไม่ศึกษาวัฒนธรรมเจ้าของบ้านก่อนนั้นก็นับเป็นเรื่องง่ายต่อการเข้าใจผิดหรือกระทำผิดกฎระเบียบหรือกฎหมายของเจ้าของบ้านได้

6. การสร้างครอบครัวกับชาวต่างชาติ (Cross-cultural Marriages)

การสร้างครอบครัวกับชาวต่างประเทศ หรือการแต่งงานข้ามชาตินั้นมีมานานตั้งแต่ในสมัยอดีต ซึ่งอาจเกิดจากผลพวงของภารกิจทางทหาร การป้องกันด้านการเมือง

เช่น กรณีชาวอเมริกันแต่งงานกับชาวไทย ชาวเกาหลี ชาวเวียดนาม ชาวญี่ปุ่น เมื่อต้องมาทำหน้าที่หรือภารกิจด้านการป้องกันความมั่นคงในอินโดจีน ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และในช่วงของสงครามเวียดนาม สงครามเกาหลี เป็นต้น นอกจากนี้การสร้างความครอบคลุมกับชาวต่างชาติ อาจเกิดจากการไปศึกษาต่อหรือทำงานยังต่างประเทศแล้วมีการตกลงใจที่จะตั้งถิ่นฐานปักหลักมีครอบครัวกับชาวต่างประเทศที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ โอกาสการมีครอบครัวกับชาวต่างประเทศมีมากยิ่งขึ้น ด้วยความเป็นโลกใบเดียว ผู้คนสามารถไปมาระหว่างประเทศได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น แม้แต่นโยบายด้านการท่องเที่ยวหรือการอนุญาตเพื่อการพักอาศัยระยะยาว (Long Stay) หรือโครงการที่พักสำหรับชาวต่างชาติที่เกษียณอายุการทำงาน ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเปิดโอกาสให้ชาวตะวันตก หรือชาวญี่ปุ่นมาพักอาศัยและใช้ชีวิตบั้นปลายในประเทศไทย นับเป็นปัจจัยผลักดันอีกประการที่ทำให้ชาวต่างประเทศออกไปตั้งรกราก หรือใช้ชีวิตบั้นปลายนอกประเทศมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม พบว่าการมีครอบครัวกับชาวต่างชาติบางครอบครัวก็อาจสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างของกันและกันได้ แต่บางรายอาจประสบกับปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่ตรงกันข้ามของคู่สมรสไม่ได้ โดยบางรายอาจประสบปัญหาในระยะแรกๆ หรือบางรายอาจประสบปัญหาในภายหลัง ถึงแม้ว่าจะได้อยู่ร่วมกันไปนานๆ เป็นเวลากว่าสิบปีไปแล้วก็ตาม วัฒนธรรมของแต่ละชาตินั้นสะท้อนความแตกต่างออกมาในรูปของรสนิยมด้านการแต่งกาย, การรับประทานอาหาร, การพักผ่อน, การทำงานบ้าน (Household Tasks), ประเพณีความเชื่อ, ค่านิยม, วิถีชีวิต (Lifestyle) รวมถึงระดับความลึกซึ้งของการใช้ภาษาต่างประเทศของบุคคลนั้นๆ ด้วย

7. การแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ (International Sport Competitions)

การแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ของมนุษย์เรานั้นได้เริ่มมานานตั้งแต่ในสมัยอดีต โดยเฉพาะการแข่งขันกีฬาที่มีชื่อเสียงและได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่ยุคสมัยกรีก สมัยโรมันแต่ยังคงได้รับความนิยมและมีการดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบัน คือ กีฬาโอลิมปิก (Olympic Games) การแข่งขันกีฬาทำให้มีการพบปะระหว่างนักศึกษาที่มาจากหลากหลายชาติ โดยเฉพาะสังคมแห่งข้อมูล ข่าวสาร เทคโนโลยี มักมีการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬา โดยเฉพาะพิธีเปิดและพิธีปิด ทำให้ประเทศที่ได้เป็น

เจ้าภาพจะมีการจัดแสดงศิลปะ วัฒนธรรมประจำชาติของตนให้เผยแพร่ไปในขณะเดียวกัน เช่น ในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2551 ประเทศจีนได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ณ กรุงปักกิ่ง ซึ่งประเทศจีนได้มีการเตรียมการและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทั่วโลกเป็นระยะๆ พร้อมการนำเสนอสิ่งที่ประเทศจีนต้องการเผยแพร่ไปด้วย ในขณะเดียวกันคือประวัติความเป็นมาวัฒนธรรมของชาวจีน ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาของชาวโลกว่าประเทศจีนมีการจัดพิธีเปิด-ปิดกีฬาโอลิมปิกในครั้งนั้นได้ยิ่งใหญ่มาก โดยสามารถนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมความเป็นชาติจีนที่มีอารยธรรมมาอย่างยาวนาน เผยแพร่ให้ชาวโลกได้ตื่นตะลึงต่อความยิ่งใหญ่ของประเทศ

ส่วนประเทศในภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็มีการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ (Asian Games) เดิมเรียกว่า กีฬาแหลมทอง (Southeast Asian Peninsular Games) หรือ เอเชียปเกมส์ โดยเริ่มจัดการแข่งขันครั้งแรกในปี พ.ศ. 2502 โดยประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพในการจัดครั้งแรก ส่วนในปัจจุบันนี้ เรียกว่า กีฬาซีเกมส์ โดยมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมการแข่งขันทั้งสิ้น 11 ประเทศ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา, อินโดนีเซีย, ลาว, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, พม่า, เวียดนาม, สิงคโปร์, ไทย, บรูไน และติมอร์ตะวันออก กีฬาซีเกมส์นี้ถูกกำหนดให้มีการแข่งขันทุกๆ 2 ปี ซึ่งการแข่งขันครั้งที่ 24 ที่ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพอีกครั้ง (นับเป็นครั้งที่ 6) ได้จัดขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา ในระหว่างวันที่ 6 - 15 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พร้อมกันนั้นถือเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช³⁴

นอกจากนี้ยังมีการทำการแข่งขันกีฬาที่หลากหลายลักษณะ เช่น การแข่งขันกีฬาผู้พิการระดับโลก การแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลก ตลอดจนมีการเผยแพร่การแข่งขันกีฬาที่เป็นที่นิยมระดับนานาชาติ เช่น การแข่งขันฟุตบอลโลก ฟุตบอลยูโร การแข่งขันกอล์ฟ การแข่งขันเทนนิส ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งในการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นมานี้ ประเทศที่มีโอกาสเป็นเจ้าภาพจะมีการเตรียมการต่างๆ เพื่อต้อนรับคณะนักกีฬาและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะเดินทางมาร่วมกิจกรรมนั้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาจะมีการแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติเจ้าภาพ และระหว่างการแข่งขันก็มีการ

³⁴ อ้างอิงจากเว็บไซต์ <https://th.wikipedia.org/wiki/เอเชียนเกมส์>

แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันของนักกีฬาชาติต่างๆ ด้วยในปัจจุบันมีการใช้
นวัตกรรม เทคโนโลยี จึงมีการเผยแพร่ผ่านสื่อทางโทรทัศน์ไปทั่วโลก

8. การเผยแพร่ศาสนาหรือการแสวงบุญ (Religious Pilgrimage)

การเผยแพร่ศาสนาหรือการจาริกแสวงบุญ นับเป็นกิจกรรมอีกประการหนึ่งที่ทำให้
มนุษย์ที่อาศัยในประเทศต่างๆ ได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งการ
เผยแพร่ศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธที่มีต้นกำเนิดในประเทศเนปาลและอินเดียตั้งแต่
สมัยโบราณ แล้วได้รับการเผยแพร่ไปสู่ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทย และ
ประเทศไทยก็ได้ยึดเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาจนถึงทุกวันนี้ และปัจจุบันได้
มีการเผยแพร่ศาสนาพุทธไปยังประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา, แคนาดา, อังกฤษ
หรือยุโรป เพราะชาวไทยที่ไปตั้งรกรากยังประเทศเหล่านี้มีจิตศรัทธาร่วมกันสร้างวัดไทย
ขึ้นมา และมีการนิมนต์พระสงฆ์ไทยให้ไปจำวัดเพื่อเผยแพร่ศาสนา เรียกว่า **พระธรรมทูต**
ซึ่งชาวตะวันตกจำนวนไม่น้อยที่ได้หันมานับถือศาสนาพุทธและบางคนบวชเป็นพระสงฆ์
พร้อมมีความประพฤติและการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าจนเป็นที่น่าศรัทธายิ่ง

ส่วนศาสนาคริสต์ที่มีการนับถือกันมากในโลกตะวันตก แถบทวีปยุโรป ก็ได้มีการ
เผยแพร่ไปทั่วโลก ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงทุกวันนี้โดยผ่านคณะผู้เผยแพร่ศาสนาที่เรียกว่า
“มิชชันนารี” ซึ่งเป็นที่สังเกตว่า คณะมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในประเทศเอเชียหรือ
ประเทศไทยจะมีการศึกษาวัฒนธรรม และภาษาของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย และปรับตัวให้เข้า
กับผู้คนในประเทศนั้นได้ค่อนข้างดี และยอมฝังตัวในชุมชนหรือชนบท และมีวิธีการจูงใจ
ให้กับผู้คนเพื่อให้หันมาศึกษาศาสนาคริสต์ เช่น ให้ทุนสนับสนุนการเรียนแก่นักเรียนที่มี
ฐานะครอบครัวยากจน หรือให้ที่พักที่เช่าไว้ แล้วทำการเผยแพร่ศาสนาในช่วงเย็น หรือ
วันหยุด³⁵

ส่วนศาสนาอิสลามมีการนับถือกันมากในแถบประเทศตะวันออกกลาง เช่น อิหร่าน
อิรัก คูเวต ฯลฯ และกระจายไปในประเทศต่างๆ เช่น ทางภาคใต้ของประเทศไทย ประเทศ
มาเลเซีย ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามทั่วโลกจะเดินทางไปจาริกแสวงบุญยังกรุงมักกะฮ์

³⁵ ประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้สัมภาษณ์นักเรียนบางกลุ่มในโรงเรียนนอมก้อวิทยาคม จากการไปศึกษาชุมชน เมื่อเดือนมิถุนายน
พ.ศ. 2550 ในนามของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(Mecca/Makkah) ประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นประจำทุกปี ในปัจจุบันและอนาคต แนวโน้มของศาสนาอิสลามจะมีการเผยแพร่ไปทั่วโลกมากขึ้นเรื่อยๆ และมีปริมาณประชาคมโลกที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากขึ้นเช่นกัน

เรื่องศาสนานับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในเรื่องวัฒนธรรม อันเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ เพราะหลักคำสอนหลายประการได้ก่อให้เกิดรูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ในกลุ่ม ในประเทศที่มีการเคารพนับถือศาสนานั้น เพื่อเป็นศูนย์รวมของจิตใจ ดังนั้นการเผยแพร่ศาสนาและการจาริกแสวงบุญนับเป็นการมีปฏิสัมพันธ์อันหนึ่งของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

9. การประกวดด้านต่างๆ (Regional/Global Competitions)

การประกวดแข่งขันด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประกวดด้านวิชาการ วิชาชีพ หรือ ความงามของมนุษย์ นับเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีแนวโน้มทำให้มนุษย์ในโลกนี้ได้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น การประกวดนางงามจักรวาล (Miss Universe) ที่ดำเนินมานานแล้ว หรือการประกวดนางงามโลก (Miss World) ทั้งประเภทนางสาวหรือผู้ที่มีครอบครัวแล้ว การประกวดในระดับนักเรียน นักศึกษาในทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เรียกว่า การประกวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์โอลิมปิกโลก ซึ่งในระหว่างที่ตัวแทนประเทศต่างๆ ร่วมกิจกรรมก็อาจมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประจำชาติของกันและกัน และในบางรายการก็มีการจัดแสดงศิลปะ วัฒนธรรม การแต่งกายประจำชาติ หรือมีการถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์ไปทั่วโลก เพื่อเผยแพร่กิจกรรมให้ได้รับทราบทั้งในประเทศที่เป็นเจ้าภาพหรือประเทศที่ส่งตัวแทนไปร่วมการประกวดหรือแข่งขัน ล้วนมีผลทำให้มนุษย์ในโลกนี้ได้รับรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่ง

การเรียนรู้ลักษณะการจัดการ: การจัดการข้ามวัฒนธรรม

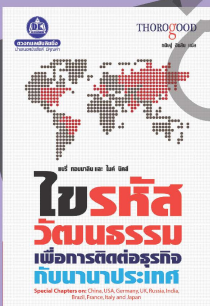
ผู้แต่ง รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์

ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ การติดต่อธุรกิจเป็นไปอย่างกว้างขวาง ยิ่งเราเรียนรู้วัฒนธรรมของนานาประเทศมากเท่าไร เราก็ยิ่งได้เปรียบในทางการค้ามากกว่าผู้อื่น หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นตำราคู่มือ ที่จะช่วยให้ท่านผู้อ่านได้เรียนรู้ และเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนานาประเทศมากขึ้น

ISBN 978-616-51-1310-6

ราคา 299 บาท

หนังสือน่าสนใจ

โบฮิสส์วัฒนธรรม เพื่อการติดต่อธุรกิจกับนานาประเทศ

ผู้แต่ง แบริ้ ทอมมาลิน และ ไมค์ นิคส์

โลกจะแคบลง แต่วัฒนธรรมชนบทรรมนิยมประเพณีของแต่ละประเทศจะทำให้การค้าการติดต่อธุรกิจประสบผลสำเร็จได้ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าระหว่างประเทศและจำเป็นในเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์และยุคการค้าเสรี

ISBN 978-974-16-5952-4

ราคา 349 บาท

